N: 71. Quis a. fuerit ille dicit Aplus sc. Judas Simonis Ischa riothes Xti prditor, unus ex duodecim ut eventus probavit. Cum explm eo pertinet, ut illgamus ministrum Xti ee, non ee simul verè fidelem, et poe multos alijs ita predicare Xtm, ut ipsi reprobi fiant 1. Cor: 9. neque e. predicare Eglium et Xtm sz verè veritaem, quae e in Xto cognoscere, credere, amare, vna exprimere, hoc facit fidelem, ut miseranda sit illorum sors, qui dum discunt vel docent mysteria salutis et verba vae, illa non amant et secdm ea damnabuntur tandem.

Deniq hic manifesta fit durities humani cordis; haec audivit Judas, inde cognoscere potuit Xtm scrutari corda et ee verum Messiam et tn prditor Xti factus fuit, ut pateat verum ee illud quod dr Jer: 17. cor peccoris ee incurabiliter aegrum et oia externa media magis indurare hoem qdiu eus cor malum e, atque ideo neminem venire ni eum Pr trahat et doceat ut supra Xtus monuit.

Caput VII.

Hoc capite exhibentur nobis variae disputaones et sermones variorum cum varijs et varijs de rebus. Prima disputao et colloquium e Xti et fratrum eus ante festum à N. 1. ad 10. Secunda Xti cum pplo in festo inde ad N. 19. Tertia Xti cum ijs, qui dicebant ipsum daemonium habere à N. 20 — 24. Quarta Xti cum ijs qui ipsum contemnebant, ideo quod unde eet noverant à N. 25 ad 29. Quinta cum Judaeis, postq Pharisaei

Cap: 7.

sui et sacerdotum Principes prehendi illum jusserant à v. 30. ad 36. Sextus sermo est Xti ultimo festi die, qui invitat ad sui commuoem, inde ad v. 40. Septimò occurrunt Judaeorum inter se de Xto disceptaoes v. 41 — 43. Octavò disputao, quae fuit inter Pharisaeos et ministros eorum ad Xtm prehendendum missos v. 44 — 49. Nonò denique disputao inter Nicodemum et Pharisaeos ac sacerdotum Principes à 50. usque ad finem.

Prima disputao fuit inter Xtm et fratres eius, ubi quaeritur an recte agat Xtus qui se occultet. Eius memoratur

Occao, qua Xtus manebat in Galilaea.

Mora eius in Galilaea caa, insidiae Judaeorum v. 1.

Tpris circumstia, propè erat festum Judaeorum σκηνοπηγία v. 2.

Fratrum Xti sentia, ascendendum esse Xto Hierosolymam in festum v. 3.

Confirmao eius per raoes ab artili et honesto petitas v. 3. et 4.

Vera caa huius consilij indicatur, ipsorum infidelitas v. 5.

Sentia Xti Gria v. 6. et 8. non esse sibi ascendendum.

Confirmao eius per raoes, qua nondum venerit tpus suum v. 6. et qua cum periculo conjunctum sit v. 7. Cuius ibidem indicat caam.

Factum Xti, mansit in Galilaea ad tps et postea ascendit v. 9. et 10.

Hoc Xti factum, quod ad tps se occultavit, fuit caa 2dae disputaois, ubi disceptatur, unde Xtus habeat dram suam. Eius indicatur

Occao

Occaõ remotior, ppli videre xtm et audire cupientes desiderium v. 11.

Varia de ipso judicia v. 12.

Caa cur ea occultaret v. 13.

Occaõ ppior, ascensio xti et dra in tplo et festo v. 14.

Dræ hꝰ essꝰ, ppli admiraõ et qstio de origine dræ hꝰ v. 15.

xti responsio, q ostendit originem dræ suæ v. 16.

Et qs de ea judicare poet v. 17.

Et qbꝰ Characteribꝰ internosci eꝰ dijtas poit v. 18.

Reprehendit Judæos deniqs ob insidias ut transgressores legis v. 19.

Inde natꝰ tertiꝰ sermo, q disceptabatꝫ an xtꝰ dæmonium habeat et malè egerit q sabbatho sanaverit. Cujꝰ indicatꝫ;

Occaõ, ppli convitium v. 20.

Ipse xti sermo hoc amolientis et indirectè ostendentis qs fuerit insidiarum ptextꝰ.

Probat se n ee transgressum legem argto petito ab ipsa dei lege v. 22, 23, 24.

Adhortatꝫ eos ad rectum judicium ferendum v. 25.

Hæc Apologia publica xti caa fuit Quarti sermonis, ubi occurrit qstio, an xti origo debeat ee nota, memoratꝫ Ergo Ppli admiraõ, q palam loqueretꝫ xtꝰ v. 25, et 26.

Suspicio ppli forte primores convictos ee, hunc ee xtm quem loq tam liberè pmittant.

dubi-

Cap: 7.

Dubitaõis de eo in pplo raõ, nixa falsa hypothesi, qa noverant, unde eet Jesus.

Responsio xti, q concedit, q ipsum norint, et simul negat veram sui in ipsis notitiam ℣. 28.

Sibi tribuit notitiam sui et eg à q missg erat ℣. 29.

Indè ortg ē Quintg sermo, ubi xtg docet se n̄ diu cum Judaeis futurum, tacitè innuens judicium in Judaeos. Eg indicatr Occaõ, insidiae, frustraneqq earum eventg ℣. 30.

Insidiarum caae

Ppli judicium rectum ℣. 31 et 32.

Ejus caae, opa xti ibidem

Ipsae insidiae Pharisaeorum ℣. 32.

xti sermo ad ministros ad se phendendum missos ℣. 33. ubi docet

Se abiturum ℣. 33.

Ipsos frustra ipsum qsituros, eg simul caam indicat ℣. 34.

Hinc disceptaõ de verbis xti inr ministros ea non illgntes ℣. 35. et 36.

Sextg Sermo ē xti, cujg indicatr

Tempg ultimg, dies magng festi ℣. 37.

Forma et argtm continens invitaõem ad fidem cum pmissõe ℣. 37. et 38.

Promissõis explicaõem.

Septimò varig inde ortg ē Sermo variorum variè judicantium ℣. 40, 41 et 42.

Effus eg ē Schisma inter ipsos ℣. 43.

Et

Et immunitas xti v. 44.

Octavus sermo ē ministrorum cum Pharisaeis; Cujus memoratur

Occaō, increpaō Pharisaeorum, q ministri n̄ ꝓhenderent xtm v. 45.

Ministrorum Apologia v. 46.

Exprobraō credulitatis facta à Pharisaeis v. 47.

Exaggeraō eius p comparaōem constiae principum et credulitatis plebis v. 48 et 49.

Inde ortus ē nonus sermo Nicodemo cum Pharisaeis, in quo is

Carpit modum ipsorum agendi v. 51.

Pharisaei verò convitijs respondent v. 52.

Caā convitiorum petitur à loco habitaōis xti, ibid. atq ita discesserunt.

v. 1. Primus & sermo fuit s. disputaō xti cum fratribus suis, ubi q̄ritur an xtus se occultare, an ad festum accedere palam debeat

Occaō hus sermonis inr xtm et fratres, fuit xti mora in Galilaea ob periculum, q illi imminebat à Judaeis necem eius meditantibus. Vidimus in superioribus qq xtm pericula vitasse, et immunitati suae consuluisse, qq et poet avertere vim hostilem, et nosset se à Deo protegi, et ndum venisse horam suam et ptaem tenebrarum, noluit tn̄ miraculose servari in statu hoc humilitatis, ubi servire et pati potius q regnare debebat, itaq ut hoo egit, et scdm regulas sapiae humanae p norma actoum suarum habens vltaem Patris, atq ita

usq

usq ē ordinarijs medijs ad evitanda pericula, ostendens simul
n̄ temerè et nī deus vocet, ēē adeunda pericula, uti ēt suis
xp̄ts Cepit ut fugerent insidias et pericula Matt: 10. Sed
Cpterea qq mansit in Galilaea et in locis remotioribus à
Metropoli, ut eius urbis p se nulla Cprogativa putaret ēē
Cp reliqs locis, et paulatim ostenderet Deum ab urbe illa
recessurum, atq illic n̄ semp futurum thronum domus Davidis,
debebat & sedm pphias Cpdicare primo Galilaeis ut ex Es: 9.
docet Matt: 4. n̄ e. pdurare debebat semp gloa illa Hie-
rosolymae et montis Sionis.

Quae caae fuerint odij illius in Judaeis, ex superioribus fle illgi
pt, eadem sc. q incredulitatis circa xp̄tm, eius dra, va et mores
ac facta n̄ conveniebant cum carnali ipsorum idea de Messia
et Regno eius, uti aliqties monuimus, imprimis cap: 1: 11.

Sed huic colloqo ppiorem occaōem suppeditavit tpris rao
ut docet ℣. 2: erat e. ppe festum σκηνοπηγίας s. taber-
naculorum aut tuguriolorum, q vox ē 70. Interptum Deut:
16. Festi hus rao describr Lev: 23: 34 — 36. coll: Num: 29:
12. et Deut: 16: 13 et sqq. Rao eius denoaōis inde ē petita, q
illo festo habitarent in tabernaculis s. tuguriolis contextis ex
frondibus virentibus in tectis ferè aedium, q ut hria Eglica docet
plana erant, ut in ijs et ambulare poent. Arbores ex qrum
frondibus tuguriola construebant, erant mali punicae, palmae,
myrti et salices, q frondosae et vivacioris succi erant, ut
p dies aliqt honor et decus frondium durare poent. Festi hus
tps si spectemus, incidebat in decimum quintum Mensis Tisri,
q septembri respondet et erat primus annus civilis, septimus Ec-
clesiasticus: durabat ipsum festum p septem dies, diutius e. non

commo-

Cap: 7.

℣: 2.

commorabantur in tuguriolis illis, quae octavus et nonus festi quoque appendices essent et solennitatem quandam festi more traducerentur. Primus et octavus dies singulari ratione festivi et sacri erant, quando offerebant primitias fructuum serotinorum et gratias deo pro universa Messe agebant, et ita primus erat sabbathum festi, octavus magnum sabbathum, omni tempore conveniebant quoque in publica panegyri in sanctuario, et secundum Judaeos primo die gestabant frondes et ramos arborum laevâ, mali punicae dexterâ, trium reliquorum colligatas, quos agitabant, recitantes Psalmum 118. singulis diebus offerebant sacrificia Num: 29: 13 et sequentes obeuntes altare et inclamantes, O Domine serva nunc, O Domine prospera nunc! ultimo die septies obibant, et eo quoque die putant aquam haustam fuisse ex fonte Siloa et fusam in altare cum laetitiae gestibus quae referunt Es: 12: 3. et quae respicere videtur, quod Christus ultimo hoc die dixit ut videbimus ad N. 37. Omnes transigebant magna laetitia, canendo, modulando, saltando, dum integrum septiduum interdiu et noctu, nisi pluviae impedirent in tabernaculis istis cum suppellectili sua degerent. Festo isto absoluto et solenniter transacto, nonus erat festum laetitiae legis, eius lectionem eo die absolvebant et rursus inchoabant.

Non est dubitandum quin festum hoc ex praescripto dei solenniter celebrandum ob praegnantes causas institutum fuerit. Eaque non unius generis fuerunt. Quaedam peti debent ab eo quod factum fuerat, aliae ab eo quod futurum erat, quemdam et pleraque, quae facta sunt circa populum Israel, habuerunt typum rerum futurarum ut docetur 1. Cor. 10. Commemorando et beneficia praeterita novorum et futurorum habebant signa et sigilla. Ita non dubium est quin hoc festum institutum fuerit ut grato animo celebrarent memoriam beneficiorum in deserto post liberationem ex Aegypto

ipsis

Cap: 7.

ipsis concessorum, et speatim habitaōis in tentorijs memoriam
ita coluerint, ut grāas simul egerint, q deus ipsos post errores
in deserto et habitaōem in tentorijs duxerat in terram pmissā
Abrahamo, cum ipsa Scra eo fine institutum fuisse hoc festū
desertè commemorat. Simul qqp p messe et frugibus collectis
grāas agebant. At verò n̄ decet in hisce cogitaōes nras tor-
minari; Futura pculd: deus scavit, qndo festum hoc insti-
tuit. Si integrum septiduum festi hus cogitamus, n̄ obscurè
eo ipso ducimur ad septiduum Ecclie N.T. cus toties in
Scra, imprimis Apocal: fit mentio, ubi oia septem tpribus
includuntur et circumscribuntur. Hoc septiduum festi sequebatur
liberaōem ex Ægypto et servitute, interveniente sanguine
agni paschalis: Ita septem tpra Eglij sequuntur redemptoem per
sanguinem xti, q ē Pascha nrum. Celebrabant illud in terra
pmissōis: Quæ hisce respondent tpra et officia, pstanda st in
statu illo, ubi concessa ē sedm pmissoem hæreditas mundi, et
oes pmissoes in xto fuerunt vij et ἀμὴν 2. Cor: 1. Primus
dies singulari raōe festivus fuit; Ita qqp primum tps N.T.
q p xtm oia consummata et nova facta fuerunt, et nova Oe-
conomia et dispensaō grāæ abundantior incepit et singu-
laris fidelium in pietate fervor et circa virtutes xtianas
studium conspicuum fuit. Septimus qqp dies singulari raōe
et mōo sacer fuit: Ita ultimo tpre Ecclie N.T. tum Dei
grāa, tum hoūm fidelium pietas et gratitudo abundabunt.
Sabbathum erat primus dies, sabbathum magnum septimus:
Ita xtus primo tpre nobis concessit sabbathum à lege Vet:
et opibus servitutis. ultimo tpre concedet et requiem in pse-
cuōibus, destructis destructoribus terræ, et qdamōo inchoabit

sabba-

sabbathismus eius, ubi Ecclia plenè requiescet ab opibus suis, quod sabbathismus statim et sequetur. Singulis diebus conveniebant et offerebant sacrificia; Primò quoque primitias frugum serotinorum; ut scitur omnia beneficia in foedere gratiae niti sacrificio Xti et vi eius quoque nos ipsos offerre debere in hostias deo, ubi fideles primi tempores primitiae fuerunt. Quod in templo s. sanctuario convenerint singulis diebus notat communionem sanctorum in Xti nomine convenientium, deumque laudantium in coetu sanctorum, quod fit omni tempore regni gratiae sub Eglio. Quod habitabant in tentoriis, ac si adhuc in deserto agerent, id proculdubio notavit populum Xti in terris hisce peregrinum esse, et querere aliam patriam, et suspirare debere in hoc cpre, donec deposito hoc terrestri tabernaculo accipiant domum aeam non manufactam 2. Cor: 5: 1. et sqq. Quod tamen tentoria ista contexta fuerunt ex ramis arborum succi vivacioris, id notare potest, cpus in quo habitat mens in Xtum credens, et Xto unita, habere in se initium vae perennis et immarcessibilis, cum et ipsum sit resuscitandum ultimo die ad vam aeam et gloriosam. Sed vam illam viror probare debebat, ubi va vera in fidelibus se manifestat per viva opa. Quod interim dum in tentoriis illis agebant, laetitiae et gaudii signa edere deberent; notare potest laetandum esse in adversis quoque in ipsis et desertis, in Dno, et habere fideles gaudii semper causas. Quod continuò Hosianna inclamarunt ex Ψ. 118. ut deus ipsos salvaret et servaret; Eo quoque nobis officium nostrum inculcarunt, quod salutem omni tempore precibus à deo petere debemus, quod solus salvator est. Quod inter alia septimo die haustam e fonte Siloa aquam fuderunt in altare; Eo scatum

fuit

fuit, ut Xtus interpretatur ipse N. 37. spm S. vae aae eaam
q ex fonte salutis hauriet ultimo tpre majori copia et qdem
vi sacrificij Xti, q aspersoe aquae in altare commodè adum-
brari pt. Et qa hoc festum celebratum fuit post liberaoem ex
terra pegrinaois; Hinc q toti tpri N. T. convenit, singulari
raoe qdrat in ultimum tps, ubi fideles possidebunt mundum
et oia regna erunt Dei et Xti. Hinc singulari moo adum-
bravit festum hoc ultimum tps Eccliae, tps illud gloosum,
q grati et laeti celebrabunt pij beneficia Dei, et liberaoem ex
varijs piculis, psecuoibus, afflictoibus etc. unde Zach: 14. istis
tpribus festum hoc singulari raoe celebrandum ee dr et pdr.

Hac & et similia p ea q in festo hoc s. ex diserto mandato
Dei obtinuerunt s. convenienter verbo dei et naae rei supaddi-
ta fuerunt, adumbrata fuisse vix dubitare licet, cum aliàs
nulla rao pateat, cur festum illud solenniter adeò sacrum
eet, deus e. n delectatur eumodi externis p se, atq hinc ut
reliqua carnalia opa, ut cum Aplo loquar, et δικαιώματα
λατρείας scarunt pculd: spualia.

Videmus & q rao fuerit festi hus, q instabat, et qnta cele-
britae ac solennitae celebratum fuerit à Judaeis. Hinc &
fratres Xti occaoem sumunt adhortandi Xtm ut ad festum ce-
lebrandum peteret Hierosolymam, suumq hoc consilium ratio-
nibus muniunt.

Quidam fuerint fratres hi, n dr; ppria scao postularet,
ut primò cogitaremus de ijs, q fuerint nati ijsdem parentibus
v eodem saltem Patre a. matre. Non potuit habere Xtus
fratres germanos, natos eodem patre et matre, cum patrem
n ha-

Cap: 7.

N: 3.

n̄ habuerit, conterinos habere potuit, cum Maria utiq; potuerit parere plures liberos. Sed vetꝰ et comunis opio invaluit, q̄ judicat indignum ēē Xto, si dicat ex eadem matre alios ꝑter ipsum natos ēē, hinc plerique v̄ cognatos illgunt, q̄ fratres qq̄ latiori scaōe dicant, v̄ Josephi liberos, quos suscepit ex priori matrimonio. Cognatos habuisse Xtm certum ē, an Josephꝰ ad secunda vota transiverit incertum. Nihil decederat honori Xti, si ex Maria ꝑ legitimum cum Josepho conjugium plure ꝑepisset liberos, illi e. ꝓpà n̄ ēent eꝰdem cum Xto dÿtais, ne Xtꝰ cum ÿs vilitais, ſz cum id non ita accuratè determinet Scra, et voces latiori scaōe sumi poīnt, sufficit illgere tales, q̄ sanguine ꝓpinq̄ fuerunt, s. ob nativitaem ex eadem matre, s. ob cognatoem remotiorem.

Sentia horum fuit ascendendum ēē Xto in Judaeam et Hierosolymam, ut patraret in tanto ꝓplorum confluxu miracula, qbꝰ confirmaret in fide et amore ac obedia discipulos.

Finis ille si in se spectet, conveniebat cum offio et dra Xti, postulabat e. ut crederent sibi tq. Propha à deo misso et diu exspectato, tq. Messiae, quem duodecim tribꝰ cum desiderio suo ꝓstolabant, ut erigeret regnum Davidis et gloose in throno suo Patris Davidis regnaret scdm vaticinium ꝓpharum.

Media qq̄ q̄ suadebant, fini huic idonea erant, miraculis e. tq. characteribꝰ qbusdam innotescere et dignosci Messias debebat, hinc audivimꝰ cap. 5. Xtm ipsum ꝓfiteri opa sua de se testari ℣. 36. Et hinc q̄ opa eꝰ videbant, indè colligebant ipsū ēē verè ꝓpham ꝓmissum et regem diu exspectatum cap: 6: 14, 15. conf. cap. hꝰ ℣. 40. miracula e. si conjunguntur cum dra vera

à deo

à deo miraculis semel confirmata, qlis ē dra Mosis, si fiant eo tpre, q sedm pphias debebant fieri, utiq haberi debent p testijs dei, qbus obliget ad credendum et obediendum illi, q ea facit, ut cap: 5. plixius vidimus. Cap: 7.

In hoc & n errabant fratres xti, et si hoc solum spectet consilium ipsorum n videbat oino inconsultum, et festum videbat suppeditare amplissam occaoem et maam opum miraculosorum.

Quin ex raoibus hoc suum consilium confirmant, tum ut vidimus ijs, q petunt à fine, tum q petunt ex naa ipsius rei, siqdem nemo, q velit inclarescere et in celebritae ee s. ἐν παρρησίᾳ se occultet et in occulto opet, revera e. quae occulta st n conciliant celebritaem, et Messias utiq notus ee debebat et celebris in toto mundo, utpote quem regnaturū à mari ad mare usq ad fines terrae pdictum erat, cui n Judaei tm, ss gentes qq obedientes fieri debebant ψ. 72. ψ. 2. Tpre Messiae noen dei debebat ee magnificum in tota terra. Videbat itaq convenire, ut q se p Messia gerebat et haberi volebat, is qq palam ea ageret, p q oibus pbare et innotescere poit, q talis sit, qlis haberi velit. Hinc eum jubent ut se ipsum, si talia revera patrare poit opa, qbus se pbat Messiam ee, mundo se manifestet p talia opa, et psentem occaoem arripiat, et cum ipsis in Judaeam et Hierosolymam tendat. IV: 4.

In hisce hoc veri ine, solum n verbis ss factis pbandum ee qlis qsq sit; Ita membra xti qq factis ipsis et n pfessoe tm se pbare xtianos debent, hinc Jacobus ostendi vult fidem ex opibus Jac: 2. Et xtus hanc notam dat, q agnosci dpli sui

poitat

point, si faciant q ipse pcipiat Joh: 14. imo postulat hoc gloa dei, ut opent, ita ut alij videant illorum bona opa et deum glorificent Matt: 5. Deus ipse q fecit, fecit ut enarrarent gloam ipsius Ps. 19. Rom: 1. Itaq si has ob caas suasissent xto abitum in Judaeam ex amore xti et studio gloae eus, in tm n peccassent.

V: 5. Sed obsignat Eglista veram caam, q erat ut dr V. 5. q in ipsum n crederent. Cur n crediderint in ipsum, ex antecedentibus n obscure colligi pt, ipsum hoc consilium eus argtm e: pculd: offendebant va xti privata, statu humili, et q videret q adeo gloosus ee debebat sedm pphias, lucem fugere, et se occultare. Itaq communis error juxta cum alijs Judaeis hos qq infecerat, Regnum Messiae fore regnum mundanum conjunctum cum magna pompa. Haec cum in xto n ajadverterent, inducere in ajum ut crederent ipsum ee pmissam Messiam, n poterant. Si ipsi qq fluctuantes id suaserint, desiderantes confirmari in fide xti p desiderio et sincero studio, voluerintq eo fine ee spectatores opum xti, ut ois sibi scrupulus eximeret, neq hoc culpandum ss imitandum eet, debemus e. ut Aplus adhortat oem adhibere diligiam, oeq studium, ut pveniamus ad πληροφορίαν spei et fidei Heb: 6. neq ullam occaoem et medium q confirmari in fide et spe poimus, debemus intermittere, imo pphae qq repsentat fideles exspectantes, petentes, imo postulantes ut deus exsurgat et tum hostes confundat, tum suos confirmet per ea opa q se facturum in bonum Eccliae pmisit.

V: 6. Sed cogitandum deum et xtm nosse tpra et opportunitaes, et hoc in sequentibus xtus ipsis inculcat, respondet e. ndum tpus

suum

suum opportunum sc. adeē, ipsorum verò paratum ē, utriusq; caās reddit, et hinc ostendit factum qq; suum et ipsorum differre, neq; obsecutus fuit ipsorum consilio à v. 6. ad 9.

Καιρὸς sæpe notat tps opportunum s. opportunitaem tpris convenientem sc. huic v̄ illi negotio ꝑagendo, et qmdm deus oīa facit pulchra in tpre suo Eccl: 3. ita qq; hōō imitari sapiam dei debet, et q̄ facit, facere tpre opportuno, ita uti Salomo hoc illic plixè docet, et imprimis et laudat verbum dictum tpre opportuno. Ita q̄ndo Aplus Eph: 5: 6. ἐξαγορά-ζεσθαι τὸν καιρὸν qa dies mali sint, vult ut intenti simus in oēs tpris opportunitaēs, ut rectè illis uti poīmus ad bonum nrum: Præcipitia, inconsultus impetus etc. plerumq; corrumpunt negotia, et faciunt ut dicendum sit q Cicero dicebat n̄ ēē sapientis n̄ prius deliberato, tum facto opus ē sedm vetus verbum. Sapienter Plato dixit tribus imprimis rebus gubernari actoēs hoīum, prima illi deus ē, 2da καιρὸς tpris opportunitas et occāo, 3tia ars ut rectè fieri poīt tpre opportuno q faciendum ē. Imprimis xtus, in q fuit spus sapiæ et prudiæ Es: 11. et q ppè novit loq et agere tpre suo, q ꝑagendum ipsi Pater dederat, et officij rāo postulabat, hinc qq; ad tprum opportunitaēs attendit; vidimus jam cap: 2: 4. q matri dicenti deēē vinum responderet, qd mihi tecum mulier, ndum venit hora mea, uti jam duodecennis respondebat parentibus de ipso sollicitis sibi oportere ēē in ijs q Patris sui sint. Non vult & audire consilia huāa n̄ convenīa cum vltāe Patris sui, et eo ipso ostendit se n̄ agi suo v̄ huāo qdam motu, sz seq ductum dei, q ipso ostendit partim co-

gitaoēs

Cap: 7.

gitaões et vias dei differre à cogitaoibꝰ et vijs hoūm, partim nos commonefacit ne consilio quopiam carnali s. nro s. aliorum abstrahi nos patiamur à mandatis dei et officio nro et ꝓbuit explm obediæ, nam eo ipso, q n absolutè negat sibi ascendendum ee, ss ndum tps adee ascendendi dicit, affirmat qqꝫ sibi ascendendum ee suo sc. tpre ꝓmptuꝫ simul animum ostendit.

Verum alia erat fratrum rao, illi sedm legem debebant ascendere ad festum, qa easdem quas ipse differendi abitum caas n habebant, debebant & illi mandatum dei, qndo novū et aliud mandatum aliter agendi n habebant, sine mora observare. Quo ipso utiqꝫ docet, nullum tps inutiliter transigendum ee, ut n eo utamur ad obsequendum deo, ꝓmovendo eꝰ gloam et nram aliorumqꝫ salutem, nullum e. tps ē, nullꝰ locꝰ, ubi n debeamꝰ obedire deo, et agere qsqꝫ in sua statoe q. deꝰ, lex et ꝓvidia ꝓscribunt, ut de oi verbo, ita oi facto, et oi tpre deo reddenda rao ē, itaqꝫ eo nobis contendendum ē, ut semꝑ in timore dei transigamꝰ tps nrum ut s. laboremꝰ, s. ferremur, s. edamꝰ et bibamꝰ, s. officium nrum faciamꝰ etc. id sapienter ita agamꝰ, ut bonam servemꝰ conscia, oe hodie nos obligat ad explorandum, qd deꝰ fieri à nobis nunc a. tunc velit.

V: 7. Sed ꝓterea raões addit et xtꝰ cur ipse moras adhuc nectat, quas fratres n habebant: Fratres mundo n poterant ee exosi, ipse vero exosꝰ erat, qa testabatꝫ de mundo q opa ipsiꝰ mala eent; faciebat hoc xtꝰ ꝓdicando resipi-

sciam

seiam increpando hoēs, redarguendo scribas et Pharisaeos, explicando legem dei, vindicando eam à corruptelis et purgando à tradiōibꝫ vanis etc. hoc postulabat officium ipsiꝰ, qt. ꝓpha erat, ipsorum e. munꝰ erat revocare hoēs ad verbum dei, et dr̄am ac vam sedm illud examinare, hinc de ipso ꝓdictum qqꝫ erat, q ea raōe eet ꝓplm n̄ tm̄ sꝫ deos ꝓpli qqꝫ redarguturꝰ ℣. 82. Mich: 6: 1: et sqq. 7: 1. et sqq. Seph: 3: 2. et sqq. Malach: 3. et 4. capp: multisqꝫ alijs Propharum locis. Ea raōe n̄ poterat n̄ illis exosꝰ ēe, cum q facit opa tenebrarum lucem oderit, ut audivimꝰ xtm loq cap: 3: 19 et 20. ferre e. conscia nequit, accusaōem illam, q simul eam in timorem redigit metu poenae; metꝰ a. n̄ ꝑmittit qetam pecci fruitoēm, undè q opa tenebrarum faciunt, amant qqꝫ tenebras, et inviti turbant in ista pecci fruitoē. Sed fratres n̄ erant exosi mundo, qppè mundo similes hucusqꝫ, ut illi nullam caam haberent odij effa, insidias sc. et ꝑsecuōes metuendi.

Fratres ꝗ poterant tutò et debebant ascendere, xtꝰ verò donec hora ipsiꝰ venisset, comorari Galilaeae, uti fecit, ostendere eo ipso volens ꝑicula n̄ ēe temere appetenda, sꝫ fugienda potiꝰ, nī deꝰ nos ad ea vocet, et velit nos pati ꝑꝑ veritaem et noēn eꝰ. Quo in casu verū ē, q xtꝰ dixit beatos ēe q ꝑsecuōem patiantꝫ Matt: 5. Et eum q velit aīam suam servare, ꝑditurum, q verò perdat, servaturum Matt: 16: 25. et hinc videmꝰ Aplm velle, ut Philippenses in eo glorientꝫ, q n̄ tm̄ ipsis datū

Cap: 7.

N: 8. 9.

sit

sit credere in Xtm, sz et p illo pati Phil: 1: 28, 29. aliàs Xtus qqs precepit, ut dpli fugiant ob psecuoes ex una civitate in aliam Matt: 10.

Xti passio habebat suam qqs horam, horam tenebrarum, eam anticipare nec debebat nec volebat, atqs etsi deus potuisset verbo ipsum in medio hostium servare et hostes interimere v mittere legionem Angelorum, noluit tn, erat e. tps humiliaois Xti, debebat apparere in forma servi et minor ee dijs dictis, hinc infirmitaes qqs huae in ipso conspicuae fuerant, inter qs e qqs metus piculi, qmdm inde erat, q qqs horrebat naalr poculum q sibi ebibendum erat Matt: 26.

Sed alia qqs rao subfuisse videtr, cur noluerit simul cum fratribus ascendere sc. ut partim ostenderet suum opus tale ee, in q n habeat socium, partim ut doceret se ad id nullo indigere comitatu, cum docendo et faciendo pficere illud deberet, debebat e. dux salutis p passoes consummari Heb: 2: 10. partim deniqs ne forte fratres, q eosdem familiae erant, sibi imaginarentr se participes fore regni Messiae. Haec oia Xtus cavit, qndo illos pmisit, exspectans suum tps, nam eo diserte respicit p voculam υπω, ut male inde Porphurius, ut ex Tertuliano notat Beza, Xtm inconstiae arguerit.

V: 9. 10. Mansit e in Galilaea donec ascendissent fratres, et tum et ipse eos secutus fuit, ut clare eo ipso indicetr, q comitatum illum fratrum vitaverit, q idem docetr, qndo modus

ascen-

ascensoīs exprimr, q̄ npe occultè n̄ aptè ascenderit, q̄ n̄ potuisset, si illos habuisset comites. Occultavit se, qa ut diximꝰ, partim fugit pricula, partim et exspectavit tps opportunum, partim convenienter egit statui suo, q̄ erat statꝰ humilitatis, n̄ debebat e. ulla raōe regium apparatum, pompam v̄ gloam q̄rere, sꝫ p passoēs et obediam usq̄ ad mortem crucis intrare in gloam, et Prophæ pdescripserant ipsum ut talem q̄ n̄ eet clamaturꝰ in plateis, qq̄ sine forma et spēe eet appariturꝰ ut hoō abjectꝰ et contemptꝰ Es: 42. et 43. paup et afflictꝰ debebat ee Zach: 9. ut ea raōe et ostenderet regnum suum n̄ ee παρατηρετὸν, n̄ occurrere in oculos, venire occultè ad hoem, q̄ndo illis sapia Dei in occulto manifesta fiat, erat e. regnum veritatis et ita suis qq̄ explo suo pivit, ut et ipsi magis studeant ee aliqd q̄ videri, qmdm Aplꝰ laudat eum, q̄ in occulto Judæꝰ ē p circumcisoem cordis Rom: 2: 29. Deꝰ cor postulat et interiora, qppe scrutator cordium et renum.

Cap: 7.

Interim varij inde, q̄ Xtꝰ in festo n̄dum compareret, oriebantꝫ inter Judæos sermones, qppè q̄ illum illic exspectabant, solitum qppe jam antea qq̄ captare occaōem solennium festivitatum, ut erudiret suos de rebꝰ regni sui, et cum nunc emaneret, q̄dam suspicari, ut fit, incipiebant ipsum ut impostorem desperantem sc. de felici moliminum suorum successu se occultare, alij ꝯ eꝰ existimaōem, q̄ acqsiverat sibi va, dra et factis suis tueri. Attamen hi erant privati

V: 12, 13.

susurri

susurri ob metum Judæorum, utriq; e. metuere poterant, et q contemnerent ipsum, et q æstimabant, illi eos apud quos in honore erat, hi verò hostes eg.

Ex hisce patet q̃ raõe illi q memores erant dr̃æ et miraculorum xti, porro desideraverint audire sermones eg, et spectare opa eg, ut q de multis saltem judicare debemg, magis magisq; confirmarent hunc ee Messiam, repsentantes illos, q delectant verbo dei, contemplaõe opum dei, q nil magis desiderant, q ut liberari ab oibg difficultaibg et dubitaõibg et pvenire ad πληροφορίαν fidei point, et ita firma fide in deo ac xto acqescere. Verum n sufficere q̃rere, ss q qs ajo q̃rat xtm, imprimis ajadvertendum ee patet q̃rere ex curiositae, ex concupiscia, alijsq; pversis eais, n e via ad inveniendum, ita q cognioem legis q̃runt v virtutum dei, n ut faciant vltaem dei scdm legem, v digne ambulent deo et virtutibg eg, n e via ad inveniendum, deg e. inveniri vult si q̃rat ex toto corde, revelare secretum suum vult timentibg ipsum. Itaq; ut hi hoes diverso ajo et instituto desiderabant xtm audire et opa eg videre, ita ut docent sequentia, sermo et opa xti illis erant v odor væ ad vam v mortis ad mortem.

Patet e. simul eos, q eadem pculd: verba audiverant, eadem facta viderant, diversimode tn judicare, qvis sc. pat erat ajg ipsig v pparatg et aptg ad rectè judicandum vel pjudijs pravisq; cupiditaibg excoecatg, uti in sequentibg xtg docet n oium ee rectè judicare de ipso et dr̃a eg, nam

ut

ut supius aliquoties monuimus, obtinet hic Pharisaeorum illud, quilibet res recipitur ad modum recipientis, et idem semen pro varietate agri vel crescit vel suffocatur, ut Xtus docet Matt: 13. Cap: 7.

Quod utrinque metus impedit quo minus animi sensa de Xto aperte eloquantur, argumentum est imbecillitatis humanae, arguit e. partim impios metu prohiberi quo minus agant quod vellent malum secundum illud, oderunt peccare mali formidine poenae, partim pios quoque timore incommodi alicuius, persecutionis, odij, et similium impediri in bono opere, ut evitent ea ratione afflictionem carnis, quemadmodum Nicodemus de quo egimus cap: 3: et de quo adhuc sermo in hoc capite, exemplo suo docuit. Qua in re proculdubio saepe peccant, quando consideratio commodi alicuius vel incommodi terrestris revocat eos ab officio, etsi alias nemo debeat temere in periculum se conjicere.

Interim Xtus medio festo ascendit in templum et docuit N. 14. quarto forte die hoc contigit; Quod ascendit in templum, fiebat secundum legem, locus e. ille sacer erat, ubi Deus posuerat nomen et gloriam suam, ubi in typo repraesentabat quomodo velit foedus facere cum peccatore et in illo se gloriosum et admirabilem ostendere per gratiam, ubi Xti erat clarissima imago, et ubi in compendio conspicua erat summa eorum, quae per Mosen et prophetas docebat Deus. Ad templum etiam ascendebat Xtus ut Deum sanctificaret, et mysteria templi explicaret, docuit e. in templo. N: 14.

Quid docuerit non dicitur; cum docuisse dicatur, sciatur eo ipso quod veritatem ad conscientiam ipsorum manifestam fecerit, et docendo verum à falso discriminaverit, hoc e. docere est, ex certis principijs certas conclusiones deducere ad audatorum convictionem.

Prin=

Principia ex qbus Judaei doceri debebant, erat qdem comune illud q. ē in oībus hoībus, conscia sc. q ē lucerna dei ss imprimis scripta Mosis et pphārum, n̄ debebat Messias loq extra Mosen et pphās, neq poterat p Messia haberi, a. drā eē p vera recipi, nī conveniret cum drā Mosis et pphārum ut plixius ostendimus cap: 5. Et fle ē illgere, qbus de rebus sermonem habuerit, de ijs sc. q spectabant Messiam et regnum eē et gloām dei salutemq hoūm; fortè spealius locutus ē de ijs ad q meditanda et explicanda psentis tpis opportunitas occasoēm suppeditavit. Quicqd sit, patet in verbis et drā eē fuisse conspicuam magnam sapiam et cognioem legis.

V: 15. Effectus e. drā eē is fuisse dr V. 15. q admirati fuerint Judaei, qōo hic Seras noverit ā institutus; Qua raōe ostendunt se oblivisci eorum, q deus toties pbaverat ipis factis, deus utiq toties pbaverat, se et mutis, ut ita loquar, linguam dare poē, sæpius e. p varias revelaōes, p quas de vijs suis multis modis et partibus instituerat Patres, Mosen, reliquos Prophās, se eum ēē pbaverat, q poet sapiam dare eam, q nulla hūaa arte, institutoē a. studio acqri poterat. Itaq æq xtus sine institutoē hūaa poterat nosse vias dei, psertim cum deus dixisset de venturo Prophā, q sit verba dei locuturus, et ex indole sermonis eē, quotquot rectè attendebant, fle illgere poterant eum altiorem quam hūaam originem spirare.

Quod xto hic accidit, id dplis eē qqs sæpè accidit, si qs e. aliqd loqtr aliter ac didicit à pceptoribus suis, id eo noē fle contemnitr, ac si deus uni, q occultū ē alteri revelare

lare nequeat. Ita in initio reformaõis nihil audiri vo-
lebant in Eccliã Pontificij, nĩ q̃ dixissent Doctores Eccliæ,
nullam agnoscere missoẽm nĩ huãam etc.

Cap: 7.

Xtus verò ostendit, quem habeat Doctorem, et unde sit
dr̃a ipsius et à qbus et qõo internosci queat ℣. 16. et sqq.

℣: 16.

Negat dr̃am suam suam ẽẽ, eius ẽẽ à q̃ missus sit, affir-
mat. Nr̃um id ẽ, eius nos authores sumus, ṽ possessores, q̃ p-
tinet ad nr̃am felicitatẽm, eius finis ẽ nr̃um commodum etc.
ṽ et q̃ possessõe et usu nr̃um ẽ. Quando Xtus negat dr̃am
suam suam ẽẽ, n̄ negat eam suam ẽẽ usu et possessõe, n̄ ne-
gat et eam sibi utilem ẽẽ etc. sz negat eam origine suam
ẽẽ, se qt. erat hõo, loq̃ ex seipso et p̃ se ipsum, a. de seipso
pp̃ se ipsum, seq̃ adeo nec ẽẽ eius primam caãm ṽ ultimũ
finem, sz eam ẽẽ ab eo à q̃ missus sit, deo, ita sæpè loqtr
Xtus, ut respiciat alterutram naãm, et imprimis eam, q̃
in oculos incurrebat Judæorum, atq̃ ita p̃ captu audito-
rum, qt. erat p̃sona θεάνθρωπος erat et ipsius dr̃a, sz
volebat considerari tq. missus, et revocabat illos semp̃ ad
dei inhabitaõem in se et commuõem cum deo, etsi modum
inhabitaõis n̄ ita clarè semp̃ explicaret, imprimis in sta-
tu humilitatis. Itaq̃ ad deum referit dr̃am suam, et ut
p̃phæ solebant addere, dictum Jehovæ, ita ostendit qq̃
se nihil loq̃ nĩ q̃ det deus sibi eloquendum, à q̃ missus erat,
ut vidimus aliq̃ties in superioribus. Et sanè nihil loquendũ ẽ,
q̃ n̄ poĩt reduci ad deum, oĩs veritas reduci debet ad primũ
verum, oĩs bonitas ad primum bonum debemus oẽs q̃cq̃d demon-
strare

strare ut verum volumus fundare in veracitate et authoritate dei, s. illud ex ratione s. illud ex revelatione demonstrare volumus, aliàs abnegamus dei dominium, in eius nomine ut agere semper quae agimus, ita loqui quae loquimur, debemus. Imprimis Messiae erat provocare semper ad authorem deum, cum totum opus gratiae unicè nitatur εὐδοκία dei et consilio sapientissimo triunius dei, quod consilium tale sit oportet, ut rectè illectum probet se conscientiae tq. deo dignum, iisque characteribus quoque insignitum sit, ex quibus divinitas eius cognosci possit, ea quoque effecta habeat, quae arguant deum authorem et invicem reliqua omnia quae deus facit in mundo, quaeque deus unquam locutus fuit, huic consilio esse subordinata.

Quibus argumentis si doctrina Messiae probari posset ex deo eam esse, non potest non cuivis manifestum esse.

Attamen non est cuivis rectè de doctrina Messiae judicare, eiusque divinitatem agnoscere, requiritur recta dispositio et proportio in eo qui judicare de ea velit; requiritur quoque characterum et notarum quibus dignosci possit verbum divinum ab omni alio notitia; denique requiritur sufficiens attentio et studium in amore et timore dei.

V: 17. Hanc ob causam Christus distinctè docet quinam sint apti ad judicandum de doctrina sua V. 17. illi sc. qui velint facere voluntatem dei. Quibus verbis emphaticè exprimit naturam verae virtutis et pietatis, quae nil aliud est, quam voluntas s. firmum propositum faciendi voluntatem dei, atque ita volendi quod deus vult, non volendi quod non vult, faciendi quod jubet, non faciendi quod vetat, non faciendi plus a. minus quam jubet, faciendi eo modo ut jubet, et ad eum finem qui convenit

relationi

Cap: 7.

relaõi q̃ ẽ inr deum et creaam raõalem; talis vltas convenit officio creaæ raõalis, unde Xtus jussit hoc petere tq. votum unicè necarium, fiat vltas tua Matt: 6: Nititur hoc supi-oritae dei et hois inferioritae, dei independia, hois depen-dia, et hoc iterum eò, q. deus sit à se, hoo qntus qntus à deo, deusq. adeo hois creator, conservator, dnus inde, bonum explar. Deniq. finis hois, q. e. à deo ẽ et p deum ẽ, q. ita dependet à Deo, ut in deo sit, vivat et moveatur, ut neq. ẽ, neq. beatus ẽ, nisi in et p deum poat, quem pdere deus et servare aum pt, is utiq. deum agnoscere debet unicum dnum et legislatorem suum, atq. adeo agnoscere absolutum dnum in oibus, oi tpre et loco, atq. ita officium q. inde resultat ẽ pculd: obedia absoluta et ppositum absolutè obediendi in oibus, et obediendi eo mõo q. convenit relaõi, q̃ ẽ n tm inr hoem et deum, ut dnum et sub-ditum, et eum q. ad desiderandum summum bonum factus ẽ per obsequm sc. amoris vltarium et spontaneum, ita ut vera obe-dia, verumq. ppositum faciendi vltaem dei oriri debeat partim ex agnioe partim dnij, partim bonitais, partim pfectois dei. Et si qs ea raõe ex intuitu virtutum dei, bonitais dei, dnij dei composuerit ajum ad obsequm dei, in eo n pt n excitari deli-gens studium inqrendi q̃ sit vltas dei sancta et bona, qd fieri deus v. n fieri velit, is n pt n sollicitus ẽ, imprimis, ne qd de Deo a. virtutibus dei a. opibus qcq cogitet a. loqtur q. sit deo indignum, et hinc necario attendit diligenter ad via, oia exa-minat in bona conscia, donec tandem clarè et distincte pro naa rei et captu suo illgat, qd in hisce verum a. falsum, qd bonum a. malum sit, imprimis, ut poit ẽ certus et securus in judicio suo, semp id agit, ut habeat infallibilem normam et ad

eam

eam oīa examinet, q̄lis infallibilis norma nulla ē, nī q̄ nati-
tur veracitaē dei, atq; ita veritaēs quas constat ipsum deum
revelasse, st̄ norma oīs alig veritaīs, et eæ quas deg primo re-
velavit certo st̄ mōo earum quas dein revelavit. Tales veritaēs
st̄ ideæ et notōes communes innatæ, quas nemo dubitare pt̄ à
deo ēē, nī dubitare velit, ipsam mentem, consciam, facultaēm
judicandi et raōandi à deo ēē. Porro veritaēs, quas deg reve-
lavit, et ita revelavit, ut dīas ēē indubitatis argtis con-
stet, q̄les veritaēs st̄ eæ, q̄s p Mosen deg revelavit clarè sa-
tis et multis modis miraculis et confirmavit. Notōes com-
munes st̄ priores revelaōi oī, dr̄a Mosis, Prophārum, xti et
Aplorum, atq; adeò in judīo de dr̄a Mosis n̄ debebant negligi
notōes communes, et dr̄a Prophārum et xti examinari debuit,
tum scdm̄ easdem, tum scdm̄ dr̄am Mosis. Et in oībg id obser-
vari debet, ne qcq; p vero habeamg q̄ n̄ convenit cum idea
pfectōis dei summæ, qq; adeo hoc nōe se consciæ appbare
nequeat. Qui itaq; ita ajatg ē ut ob amorem dei et obseq-
um dei nolit qcq; v̄ credere v̄ facere q̄ n̄ à deo ēē et ad deum
ēē clare pspiciat, is utiq; rectè dispositg ē ad cognoscendā
et dijudicandam dr̄am de deo et vera religōe. Amor ē et
timor dei reverà st̄ initium veræ sapiæ ψ. 111. secretū dei
ē timentibg ipsum, ut notum ipsis faciat foedg suum ψ. 25.
Et q̄ amat deum et xtm, ille à deo et xto amatz et illi veni-
unt ad ipsum, habitant apud ipsum, illiq; se manifestant
Joh: 14: 21. Docet hoc rei nāa, amor e. facit, ut cupiamg adēē
amato, ēg contemplaōe delectemur, amor dei ut oīs alig ē solli-
citi timoris pleng, et cavet ne qd de deo cogitemg v̄ loqmur,
q̄ favore ēg nos privare poīt, qq; ipso sit indignum, facit stu-
diosum

diosum hoem in explorando qd gratum deo sit, timor dei ipsū
reveret ut unicum legislatorem, ut oīs veri ac boni autho-
rem, eg judeo se sistat, nil sibi tribuit, humilr ad dei
tribunal se sistit, ut s. de vero, s. de bono erudiendg sit,
in eg sentia, q v in conscia, v in verbo dei invenire pt,
acqescat, ut rectè xtg dicat eum demum q velit facere vo-
luntaem dei, cogniturum de dra, an ex deo sit. Praterq
q talis solg aptg sit id q cognoscit et recipe, et ad praxin
transferre, qoo demum rectè cognoscimg dram dei et xti, q
e dra ad pietatem, unde in Sera simul notat affm aj pro-
portionatum, et conformia opa. Haec oia apud Esaiam expri-
muntr emphaticè qndo dr cap: 66. pplm dei trepidare ad
verbum eg contrito sc. et humili corde, et deum vicissim
apud eos habitare.

Cap: 7.

Postq ita qles reqrat judices, qve animi in ijs dispositio-
nem dixerat, xtg pponit characterem et notam doctoris et
dra vera v. 18.

V: 18.

Nota illa e, si qs v suam v dei qrat gloam, indè habendū
ee p vero v falso doctore, et dram eg p vera v falsa.

Quid gloa dei sit, qdve ppria, qd sit gloam dei v suam qrere,
manifestum e. Gloa dei dicit v ipsas virtutes dei p quas deg e,
et pp quas oibg rebg major meliorq e, solg habendg p authore
oīs veri et boni; vel gloae eg s. virtutum demonstraoem p dicta
et facta, v eg agnioem, cultum et celebraoem; Gloam dei e
qrit, q oia logtr et agit ad gloam dei, h.e. eg oia dicta et facta
habent talem schesin ad dei virtutes, ut in ijs sit virtutum il-
larum effigies qdam et imago, testium de ijs virtutibg, atq adeo

de

de Dei excellia, dignitaeq. Glorificatur deus à nobis, si dictis factisq testamur deum ee summum dnum nrum, deum summum et unicum bonum, deum explar, deum finem nrum. Igr p se patet nullam dram poe ee veram, q n tendat ad gloam dei, uti enim necario verum e deum ee talem, et oia ee ex deo, p deum ad deum, cui p oia et pp oia debeatur gloa et laus in aum Rom: 11. ita q n obsignat hanc veritaem immutabilem necario falsum e, ois dra & tum de opibus naae, tum de opibus graae, ois sermo de vijs dei, de legibus dei, de beneficijs dei, de foedere dei, de officijs houm, de graa et gloa, de religoe et fructu religois, q n eo pti-net, ut enarret, obsignet, celebret virtutes, Cpstiam, amabilita-tem, sciam, potiam, dnium, sanctitaem, veracitaem, reliquasq virtutes dei, n pt ee verus, uno verbo, ois dra, p q n oia de-ducuntur à deo et reducuntur ad deum, falsa e.

Et ad hanc notam oino attendendum e in disputaoibus de rebus divinis et religoe ac fide.

Verum n sufficit dram tendere ad gloam dei, is q loqtur debet qqs loq ita, ut pateat ipsum loq ex deo, coram deo et ad gloam dei, h. e. dum enarrat gloam dei, debet ostendere se nihil sibi, oia deo tribuere, et in oibus laudare Patrem luminum, à quo oe bonum coelitus descendit Jac: 1. nulla in re gloriari, ac si eam à se habet et n accepisset à deo 1. Cor: 4. oem ἱκανότε-τα deo acceptam ferre, ostendere ajum humilem et timidum, ne sibi tribuatur q deo debetur, ita e. qndo illud n dictis tm sed factis qqs, n ore tm ss corde qqs ingeminat q e Ps. 115. n nobis dne, n nobis ss noi tuo da gloam, revera ostendit se loq n tm vera ss et verè et ex ajo atq ita ut oportet. Et

pculd.

Cap: 7.

pculd: humilitas q̃ studemꝰ in ãjo nr̃o nos ipsos abnegare et despicere ut deum admiremur et suspiciamꝰ, nihilq; nobis, oĩa deo tribuamꝰ, nihil nobis, oĩa deo tribui ab alijs velimꝰ, ãja ẽ veræ pietatis et religoĩs, humalibꝰ dat graãm, supbis resistit, inqt Aplꝰ. Imprimis Ministri verbi dij ẽ ostendere se n̄ loq verbum suum, v̄ q̃rere gloãm suam, sꝫ dn̄i sui, legatꝰ q de suo loqt, v̄ se q̃rit, suamq; gloãm, n̄ facit officium legati, peccat in authoritaem eꝰ q misit ipsum, q ut semp inter hoes mxẽ culpabile ẽ, ita imprimis in caã dei, ubi ita loq et agere debemꝰ ut dicere poimꝰ deum id mandasse, nos à deo ita doctos ẽẽ, ut q ita loq̃mur ex deo et verba dei ut Petrꝰ jubet 1. Pet: 4. utq; p oĩa q̃ramꝰ gloãm dei manifestare, ut pateat nos loq qq; ad deum. Et ita veri sumꝰ v veritaem loqmur et injustiã n̄ ẽ in nobis, q̃ndo n̄ violamꝰ jus dei et sedm̄ mandatum xti deo tribuimꝰ q̃ dei st̄ Matt: 22. veritaem in injustiã detinet et injustꝰ ẽ q n̄ oĩa loqt et agit ad gloãm dei, imprimis q sciens volensq;, dum q̃rere gloãm dei et deum, deiq; authoritaem ac dn̄ium suadere debet, suumq; v̄ lucrum v̄ gloãm ac dn̄ium. Ut imprimis hoc nobis debeat ãjo semp obversari, q discimꝰ veritaem ut alios doceamꝰ, ut purꝰ sit ãjus nr̄ et verum finem intendamꝰ, ne alijs pdicantes ipsi repbi simꝰ. Et xtꝰ sedm̄ hanc notam, q̃ utiq; ab oĩbꝰ pbari debet se suamq; drãm judicari vult. Innuens eum qui rectè judicet hoc mõo agniturum se n̄ loq à se ipso, suamq; drãm dei drãm ẽẽ.

Ut verò ostenderet in ipsorum psonis id verum ẽẽ q dixerat, sc. nĩ qs facere velit vltaem dei, n̄ põe illum rectè judicare

V: 19.

care de dra sua, indeq ee q ipsi rejiciant dram et opa, qbus Deus glorificari poit, qa ppriam gloam qrant, ostendit v. 19. ipsos n ee tales, q velint facere vltaem Dei, atq hinc inidoneos ee judices et arbitros sermonum et opum suorum, pbat hoc eo q sint transgressores legis Mosis id vero eo pbat q ipsum qrant occidere.

Mosen Judaeis legem dedisse hoc loco intimari debebat, ab eo q nihil volebat loq a. agere q n haberet in Mose testium, legem Mosis qqs à deo ee inr Judaeos indubium qqs erat, indubium erat sedm legem Mosis nullum ppham poe rejici et condemnari, q loqtr in noe Dei, ea q spectent ad gloam Dei; postulabat lex Mosis ut aequum judium ferrent, et de dra ipsius judicarent ex Mose et Prophis. Quod ipsos vero attinebat manifestat consilia ipsorum et molioes pravas; q ipso ostendit se nosse secreta cordis consilia, atq adeo eo ipso pbat se eum ee q odarari poit timorem Dni, neq judicet sedm visa et audita. Praeterea pbat hac raoe cor ipsorum pravum ee neq idoneum ad judicandum de dra Messiae, cum utiq nemo sit idoneus ad rectè judicandum de dra Dei, q n velit facere vltaem Dei, ipsi a. cum q legem occidere studebant eum, q nihil loquebatr q n haberet in Mose et pphis testium, q nil à se ipso loquebatr, q n qrebat ppriam gloam, ss eus q miserat ipsum, q n spectabat pprium commodum, ss pdee tm aliis volebat, illi utiq transgressores legis erant, et q in uno contemnit authoritaem Dei, legem Dei, veritaem Dei, is sanè ineptus e, ad recipiendum ut oportet verbum Dei, atq adeo et ad rectè judicandum de verbo Dei, pversum e. tale cor oia torquet

ad

ad ppriam pnitiem, ut Petrus loqtur, et qmdm Jacobus dicit cap: 2. eum q in uno peccat, totam legem transgredi, ita q in uno n judicat rectè sedm legem, q talis ineptus e ad rectè judicandum de ulla lege ullave veritate. Cap: 7.

Illi verò ut solent q malam conscia̅m habent, ferre non poterant hanc Xti manifestantis mala ipsorum consilia et malum ajum, exprobraõem, hinc dicunt ipsum Dæmonium habere, negantqs ppositum et studium occidendi Xtm N. 20. N: 20.

Vox Dæmonium sua naa tam bonum q malum spm notat, uti apud Gentiles erant boni et mali genij x dæmonia. Quod Judæos attinet, illis n erat ignota dra de malis spubus, noverant angelum illum mortis, q primos parentes seduxerat, q aliàs dblus vi, q mendax et homicida fuit ab initio, et ut patet ex hria Eglica, hæc de dblo dra nota erat inter Judæos. Itaq dæmonium habere, e à malo illo spu agi, à dblo impelli ad mentiendum, convitiandum et calumniandum, qoo Xtm malum ee et calumniatorem ac mendacem dicunt, ut q falsò dixisset q ipsum occidere qrant; Interrogaõ e. illa, ut notum, vim negandi habet.

Hoc ipso pbant ingenium houm obstinatè malorum, q ut osores st dei, ita houm qqs imprimis illorum q redarguunt opa ipsorum mala ut docuit Xtus N. 7. et adversus tales crudeles st; imprimis crudelitas illa conspicua e in hypocritis, q soli volunt videri pij, et qa qrunt n dei ss ppriam gloam, nil ægrius ferunt, q develari hypocrisin ipsorum, uti circa Xtm et dplos eg manifesta fuit crudelitas illa in Pharisæis et Scribis, et posterioribus tpribus in Papatu, in quo eos q infallibilitaem Papæ et

autho-

authoritaem asseclarum eius oppugnarunt vel in dubium vo-
carunt semper ferro et flammis obnoxios fuisse experientia testis est,
cum tamen nil minus videri velint quam transgressores legis, quae ju-
bet omnia examinari et dijudicari secundum legem Mosis, Prophetas,
Christum et Apostolos, adeo ut quisquis ipsos non agi spiritu infallibili dicat,
vel neget Papam et Concilia esse idoneos de doctrina Dei judices,
daemonium dicatur habere, etsi hac unica nota sufficiat ad proban-
dum eum qui talia agit esse Antichristum, quod qui loquuntur in nomine Dei
et verbis Dei et provocant ad Scriptam, eos occidere student, talis
e. doctrina non potest esse à Deo, sapientia nam quae coelestis, est mitis, benefica
etc. uti docet Jacobus cap: 3.

V: 21. Christus non respondet directè, sed ea recitat ob quae ipsum et trans-
gressorem legis traducebant, ut hoc praetextu tq. violatorem sab-
bathi occidere possint, memorat causam istorum moliminum, ut
ita indirectè probaret id quod dixerat; fecerat unum opus et quidem
in sabbatho, ut supra vidimus, quod opus mirabantur quidem, sed propria tamen
authorem traducebant ut legis transgressorem, cum verò
lex jussisset violatorem sabbathi occidere, ut demonstraret
ipsos non ob hanc causam ipsius necem meditari, docet quod si secundum
V: 22. legem velint judicare nil morte dignum commiserit, lex e.
vetuerat quidem opus facere, sed non prohibuerat sine discrimine omne
opus, sed ea tantum opera in quibus Deus propriè non glorificabatur, quaeque à peccato
erant et peccatis inquinata, miseriaeque argumentum erant, alia opera licita
esse, quibus vel Dei gloria, vel hominum salus promovetur, probat ex ipsa lege,
lex e. jusserat octavo die circumcidere hominem, atque adeo fieri non
poterat, quin circumcisio incideret saepè in sabbathum, hoc modo
a. sabbathum non violabatur sed sanctificabatur; Itaque multo minus
violabatur sanatione hominis totius.

Vis

Vis argti hg in eo consistit q circumcisoē x abscissoē exi-
quæ partis cpris totg hoō q. conservaret in vā, qt. sc. hoc
indicabat caam mortis aufferendam ēē, peccum npē, q im-
primis in carne habitat. Itaqs scabat eum q hoem libera-
turg erat à morte et caā mortis, pecco, illud qqs opg quod
xtg patrabat, scabat xtm ēē eum, q mortem et caam mor-
tis tollere poit, atqs adeo illum ēē, q totum hoem circum-
cidere et novum facere poit scdm pmissoem dei, hoc spectare
ad gloam dei et Messiæ, atqs adeo in eo n ēē violaoem sab-
bathi, neqs hoc mereri viam a indignaoem, sz potig agnioem,
æstimaoem, amorem, ut q hoc moo pbet se à deo missum ēē;
Imo eo ipso q scabat liberaoem à pecco atqs ita morte per
xtm pstandam, scabat qqs xtum sabbathum qqs ut dnum
sabbathi implendo scaoem eg obolitarum, ita ut in regno
Messiæ in q verg sabbathismg exspectandg erat, sabbathum
typicum n amplig sit sacrum, qppē cum cpre psente cesset
umbra.

Cap: 7.

Et hoc xtg eo et confirmat, q in sabbatho circumcisio
fiat, ostendens sabbathi observaoem et circumcisoem cogna-
toem habere, et in tertio aliq convenire, ita ut circum-
cisio et sabbathum egdem sint sanctitais, ut q veram cir-
cumcisoem afferat, et verum sabbathum apportet, et non
obscurè innuit utrigqs veritaem in se conspicuam fore,
seqs hoc demonstrasse argto illo sanaois in sabbatho pstitæ,
q scavit se eum ēē, q ab oibg morbis spualibg, imprimis et
vam à morte liberare poē ℣. 103. Dum vero de circum-
cisoē loqt; q n violaverit sabbathum, addit qqs de origine

℣: 23.

ejus

ejus q̄ n̄ fuerit ex Patribꝰ, et n̄ ex Mose, innuens q̄ ipse p̄missoēs Patribꝰ factas sit q̄q̄ impleturꝰ, atq̄ ita sit semen p̄missum, in q̄ benedictio exspectanda erat. Fortè et hoc innuit Mosis leges oēs, ut et illa de sabbatho debere explicari convenienter p̄missoibꝰ Patribꝰ factis, ita ut debeant, in q̄tm illarum veritaem scabant, cessare, q̄ndo ipsa p̄missoum veritas exhibeat, ita ut videat illos paulatim docere velle se ēē semen illud Pribꝰ p̄missum ꝛ verum Messiam.

Notandum hic Xtm factum suum defendere raoibꝰ petitis ab ipsa lege dei, q̄ ipso docere voluit, et nobis paratam ēē apologiam debere factorum dictorumq̄ in lege dei, ut poimꝰ p̄vocare ad authoritaem dei eaq̄ nos defendere, q̄cq̄d e. n̄ p̄t in authoritaem dei resolvi n̄ p̄t q̄q̄ in noē dei fieri, neq̄ adeo rectè fieri. Aliter instituunt q̄ facta sua defendunt aliorum factis et q̄dem malis sæpè, cum tn̄ alterius pecca non point facere, ut nra pecca n̄ sint pecca, leges dei n̄ expla houm debent ēē norma factorum dictorumq̄ nrorum, undè ubiq̄ ablegamur ad legem et testium, et jubemur explorare q̄ sit vltas dei Rom: 12: Eph: 5: Es: 8. Et illa demum apologia, q̄ indè petit argta, justa ē; pmꝰ hic applicare illud Apli Rom: 14. q̄cq̄d n̄ fit in fide, peccum ē, n̄ fit a. in fide q̄ n̄ fit in certitudine de vltae dei.

V: 24. Xtꝰ itaq̄ hac raoē se ipsum defendens increpat illos ob temeritaem judij ipsorum et prava consilia ac molimina dū hortat ut justum judium judicent.

Judicium exercere, ē p̄nuntiare sentiam de p̄sona, ope v̄ sermone; q̄ p̄sona res v̄ dictum app̄bet et laudet, v̄ et im-

p̄bet

Cap: 7.

pbet, et vituperet tq. bonum v̄ malum; cum q judicio conjungi tum solet in hoibus affus similis et cum affu effus, undè ex pverso judicio pravus affus et inde mali effus nascuntur. Norma judij debet ee veritas v. ut rectum sit, tale ee debet ut conveniat cum re, invenire examen debet et justa lance oes raoes examinari, donec qd verum v̄ falsum bonum v̄ malum sit, clarè patescat. Hoc requirit normam aliq, q v̄ debet ee rao, v̄ revelao, v̄ ipsa facta. Et q ex raoe dijudicari pnt, consciæ arbitrio stant a. cadunt; Quæ ex verbo dei eus nituntur cognioe et expia v̄ alterius testio, q eam habet vim, q testes illi conciliant, testiumq authoritas et ἀξιοπιστία. In oibus de qbus, qcunq et moo judicandum nobis e id qtm pote agendum nobis e, ut sedm veram normam, adhibito sufficienti examine, et justo tpre judicemus id, de q plenè certi simus, s. de psona agatur, s. de re s. de facto a. dicto, aliàs e. fle contingeret, ut q nos laudamus deus vituperet, et q nos vituperamus, apud deum laudem habeat, ut deus charus sit, quem nos damnamus, exosus quem nos celebramus, cum tn utiqs judium inferioris judicis conformari debeat judio supremi judicis, is q judicat aliter, q illgit deum judicare, supra deum se judicem constituit, et aliam habet judij normam, q dei veritaem, vltaem et legem, atqs ita revera abnegat et violat authoritaem unici hus legislatoris et supremi judicis, q ne fiat, in dubijs suspendendum judium, neqs committendum fle, ut judices nos constituamus, ubi deus nos n constituit judices. Et hoc e q Sera toties inculcat, ut justè judicent, tq q n hoibus,

sz

sz deo judicium exerceant, eumq; revereri debeant ut supre-
mum judicem, q̃ndo intonat abominaõi deo ee, q insontem
condemnat et sontem justificat, et q̃ st plura similia huc fa-
cientia, qbꝰ mandatꝫ justum judiũm ꝛ conveniens cum veri-
tae et jure q qsq habet ad judicandum, et norma sedm quam
judicandum. Itaq n̄ debet judicari temerè et sedm aspectum
ꝛ primam rerum speem, multa e. q̃ mala st, habent speem boni,
q q̃ bona speem mali, malum e. sæpè se defendit ꝓximitae boni,
et vitium fallit spee virtutis, et cum nil tam bonum, qn ab-
usui sit obnoxium, locꝰ ē inrꝓtaõi in sinistriorem partem
et huc Epicteti illud trahi pt, oes res habere duas ansas, et
poe v̄ dextra v̄ sinistra arripi. Itaq n̄ ē ꝓcipitandũ judiũm
sz oia ad eum modum, ut diximꝰ, examinanda serio et studiosè;
imprimis abee προβοπολεψία debet, hoc ē amoris et odij
caae, ꝓvertit e. amor et odium judiũm nrũm et corrumpit
plerumq ita q sedm affus judicant, st inidonei judices, et
q sedm speem externam judicant, st temerarij judices, ut
rectè judicemꝰ, res ipsa penitiꝰ examinanda ē, s. à judici-
bus publicis, s. à quocunq

N: 25. Hoc moo qdam ex Hierosolymitanis convincebantꝫ ma-
le dictum fuisse xtm habere dæmonium, ut q mentiatꝫ q oc-
cidere ipsum velint, fatentꝫ e. hoc argto convicti hunc illum
ee, quem q̃siverunt occidere, uti narratꝫ cap: 5: 16. ut ita
pateat, qoo xtꝰ n̄ iterum convitiando represserit convitia,
sz calumniæ convictos dederit calumniatores, qmdm hac in
re Petrꝰ in explm nobis illum ꝓponit 1. Pet: 2: 23. Estq re-
verà optima oium vindicta, q sumere pmꝰ de calumniatoribꝰ,

si

si patiā, innociā, ꝯrarijsq; argtis calumnias ipsorum eludamus.

Cap: 7.

Ꝟ. 26.

Sed si hi simul mirantꝫ, q; consilium illud n̄ exeq̄ntꝫ primores ppli, cum tn̄ publicè loq̄tꝫ ꝟ. 26. indèq; conclu,, dunt, fortè illos nosse, q; sit verè Messias, noverant e. consilium illud, atq; ita Xtm docent veracem ēē et n̄ habe,, re dæmonium, q; ē mendacij Pater, ss eos potiꝰ q; negaverant se q̄rere Xtm trucidare, ut solent impij pecca sua, dum ea negant pecco cumulare. Attamen tm̄ adhuc valet auctori,, tas Principum ppli, ut fides ipsorum ab illorum q. auctori,, tāe pendeat, uti e. aliàs pplꝰ pp primorum s. reverēam s. metum n̄ audebat palam, q̄ cederent in laudem Xti eloq; ita nunc dum putant eos de Xto meliꝰ incipe sentire, simil̄r de Xto benè suspicantꝫ; Et ita ostendunt suo explo, qōo soleat plebs pverso instituto seq; implicita fide docto,, res suos, sine examine eorum, q̄ ab ipsis dicuntꝫ ad verā normam ꝛ raōem et revelaōem, q; pecco qq; ipsi Doctores sæpè tenentꝫ, q̄ndo Prophæ loquuntꝫ in nōe pphæ, et id do,, cent, q; ab antecessoribꝰ suis acceperunt p tradeōem et q. fidei commissum, cum tn̄ n̄q; in rebꝰ Religōis s. agatꝫ de eo q; ere,, dendum ē, s. de eo q; faciendum ē, hūāa authoritas p norma a. fundto ponitꝫ fidei et pietāis ad summum in ritibꝰ indiffe,, rentibꝰ etc. agere pmꝰ ea, q̄ authoritāe publica hōum con,, stituta st. In Judæis occāo lapsꝰ singularis erat, q; deꝰ inr̄ ipsos q. erexisset cathedram q̄ndam, q; Xtꝰ vocat Cathe,, dram Mosis Matt: 23. Sacerdotes, Levitæ dati ipsis erant, ut ex ipsorum ore peterent sciam Mal: 2: attamen nolebat

deꝰ

Deus, ut ita ipsis crederent sine examine, ut omnia promiscuè haberent pro veris, undè apud eundem prophetam addr monitum de retinenda in memoriam lege Mosis servi dei fidelis in tota domo eius, in testium eorum, quæ postmodum dicenda erant, unde omnes prophetæ secundum Mosen examinari debebant ut vidimus cap: 5. Hoc cum non rectè plurimi ajadverterent, vel non delectarentur meditatione verborum Dei, ut solent homines carnales, coeco impetu plurimi sequebantur duces suos et doctores, et hinc parum abest, quin credant Jesum esse Christum, quia suspicabantur primores id credere, non cogitantes toties in Scriptis ipsos præmuniri contra hunc errorem, quando prædicatur stylum Scribarum mendacem depravaturum et corrupturum verba et leges dei etc. Imo notissimum erat illis, saltem debebat esse, ut statim audiemus, ipsos Architectos angularem lapidem veri sc. templi et domus dei rejecturos et reprobaturos ex Ps. 118.

N: 27. Obstabat tamen scrupulus aliquis, quod minus crederent hunc esse Christum, quem exponunt N. 27. quia erat quod Messias sit originis futurus ignotæ, hic verò sit originis notæ, ita ut syllogismum quod instituant, in hunc modum ratiocinantes, quod quia sit notæ originis non potest esse Messias, hunc talem esse, Ex. Major illa propositio habebat veri aliquid, siquidem prophetæ loquentes de adventu Messiæ, ubique ita eum descripserant, ut inde colligendum esset, eum à paucis illorum ad quos primo venturus erat, agnitum iri, et id eventus probavit, ut vidimus cap. 1. ad N. 11. prolixius, quando e. veniebat ad suos, sui ipsum

non

Cap: 7.

non receperunt, nulla e. debebat ee illi spees, nullus comi-
tatus, nulla pompa, humilis ee debebat, abjectus vermis q.
et n vir etc. hinc Esaias cap. 53. futurum pdicit, ut
pauci credituri sint in ipsum, imo rejici n tm sz occidi
et exscindi debebat Messias, et qdem judicis sentia, q pro-
fectum fuit ex ignoria ut Paulus docet 1. Cor: 2: 8. et
docet Cel: Coccejus, ipsos Judaeos in ea ee sentia commen-
tario ad Sannedrim. Itaq in tm vere dicunt Messiam
ignotum fore, id e. pphae pdixerant, sz pphaarum dicta
et conformem Prum Catechesin male inrptabant, et
illgebant ac si origo Messiae, qad genus et nativitaem
et locum educaoes, debeat ee ignota, uti fit, qndo partem tm
veri temere amplectimur, et male applicamus, neq oes veritais
partes conjungimus et inr se conferimus, q si fecissent Judaei
illxissent Prophas Messiae genus, patriam, matrem et reliqua
distincte descripsisse, ut in demonstraoe, q J. sit xtus plenius
a Theologis demonstrari solet. Probant itaq hi explo suo,
qoo fle hoes detorqueant ipsam Scram ad ppriam pnitiem
ut Petrus ait 2. Epl. 3: cap. et solet error, q oritur ex pver-
sa interptaoe Scrae ee piculosissus, cum videant se tueri
authoritae dei, uti ut alios taceam, Pontificii Scram qqs
ptexunt n tm errori de authoritae Papae et Eccliae repra-
sentativae, sz et crudelitae in eos, q unice verbum dei amat
et amplectuntur. Hi E similr male concludunt, hunc, qa notus
erat, cum Messias deberet ee ignotus, ut, putabant, sedm
Scram n ee Messiam, n ajadvertentes interim, q hac raoe
in seipsos sentiam pnuntient, et impleant pphias, q pdixe-
rant

rant Messiam futurum ignotum ijs sc. q verbum dei non habebant in se manens, neq scrutabant Mosen et Prophas, neq facere vltaem dei volebant, neq examinabant quae audiebant, et fiebant ac videbant, uti solent hoes ἀυτο-κατάκριτοι ee, qndo q in gre dicunt cum Scra, id sibi n satis recte applicant.

V: 28. Xtus hunc ipsorum errorem refutaturus concedit aliqd eus q dixerant, et indicat fontem erroris, eosq erudit V. 28. et 29. Clamavit inqt Eglista, ut innuat Xtm magna vocis contentoe in tplo id dixisse, qppe ptinens ad Judaeos partim convincendos, partim ad attentoem excitandos, et sollicitum examen dictorum factorumq suorum sedm Mosen et Prophas. Primo concedit, q norint ipsum et unde sit, sc. noverant qnam eet mater ipsius, qnam genus, q educao etc. imo pterea noverant q dixisset et docuisset ac fecisset et, neq et occulta illa ee poterant, et fiebant eo fine, ut manifestarent gloam eus, et testarent de ipso opa ipsius simul cum Scra uti vidimus cap: 2: et 5. Itaq q haec noverat, si voluissent, poterant ipsum plenius nosse p attentam consideraoem dictorum factorumq p Scrutaoem Scrarum, ita e. deprehendissent Xtm quem noverant unde eet, ubi, qbus Majoribus et parentibus natus eet, q ille dixisset et fecisset, vere Messiam ee, conveniebant e. oia cum ijs, q de Messia et characteribus eus pscaverant Prophae, ut nil aliud fuerint illa q vaticiniorum implementum, uti pphiae nil aliud fuerunt q anticipata qdam eorum hria. Et hoc ipso pnuntiabant q se ipsos sentiam, dum e. pfitebant se nosse, unde eet, et Xtus

id

Cap: 7.

et illis concedit, simul redarguit ipsorum partim ignoriam, partim maliam, q̄ v̄ nesciant Messiæ talem debuisse ēe condiōem, q̄lis erat Jesu sedm̄ ꝓphias, v̄ si sciebant ꝑ xt̄o ex odio ēg et dr̄a ēg recipe nolebant. Quocunq; mōo & xt̄m noverint et nosse potuerint, hoc saltem certum ē, q̄ notia illa cum ignoria et malia q̄q; in multis conjuncta fuerit, et hoc xt̄g porro nunc docet, q̄ndo stendit, q̄ uti sciebant undè et ubi natg ēēt sedm̄ carnem, q̄ dixisset et fecisset ēē, tn̄ ignorant eum q̄ miserat ipsum, atq; ipsig ita missōem, affirmat e. se à seipso n̄ venisse, sz ab alio missum ēē, affirmat eum ēē verum et veracem, deniq; affirmat illos eum ignorare.

Quando dicit se n̄ venisse à seipso, loq̄t ut sæpisse et plerumq; solet, ita ut deitaem q. suam occultet et consideret se magis sedm̄ oeconomiam et oeconomicam manifestaem in carne, atq; ita sedm̄ naam huaam, q̄ sedm̄ naam dīam, q̄ in unitaem ꝑsonæ huaam assumpserat, cumq; ea hypostaticè, ut loquunt Theologi, unita erat, s. ut loq̄t Scra in ea βεωματικῶς habitabat, sedm̄ hanc e. dīam sc. naam à se ipso q̄q; venerat n̄ minq; q̄ à se ipso poterat vitam deponere et resumere Joh: 10. ipse e. eps illud ut tplm̄ struxerat cap: 2. Et uti fuerat apud Deum et deg erat, ita venit in mundum sua q̄q; vltae factg caro, et in ea tq. tabernaculo inr̄ hōes habitans cap: 1. sz sedm̄ oeconomiam n̄ venerat à seipso, sz missg erat, ut sæpig supra audivimg xt̄m de se loq̄, ita e. Pater exercet jus deitais, et agit q. caam communis deitais, et hinc deg singulari raōe vr̄, imo ēt deg filij

qt.

qt. filius in carne ea egit et agere debuit, q̄ ꝑtinebant ad manifestandum deum, nōen, glōam et virtutes, sanctitatem justitiam, sapiam, bonitatem, et qcqd porrò ē in deo reverendū et adorandum atq; amandum. Igr Judæorum captui se accomodans, ꝓvocat ad authoritatem eius à q̄ missus erat, hunc e. noverant ēe deum, Jesum vero ēe deum ñdum noverant, ss is demum ꝑ ea q̄ futura erant, ut deus in carne manifestari debuit, ñ simul et semel, ss ꝑ gradus. Hinc eius veracitatē se tuetur, q̄ndo dicit eum verum ēe x veracem, uti vox illa sæpè sumitur, q̄ miserit ipsum. Quo ipso scat, q̄ qsqs deo credat ut veraci, credere qq; debeat se ēe Messiam, cum ipse de se testatus fuerit in ꝓphijs, ut id clarius enuntiavit cap. 5. ut qsqs norit ꝓphias, et subsignet, q̄ deus verax sit, ut dr cap: 3. is subsignare qq; debeat se ab illo missum ēe, qppe in q̄ oēs ꝓphiæ sint veræ et ita atq; amen 2. Cor: 1. ut nihil aliud requratur, q̄ nosse testium dei de Messia, ad cognoscendum Jesum ēe xtm; Et fieri neqt, ut ñ sit Messias in quem oīa quadrant, q̄ de Messia ꝓphæ ꝓdixerunt, si e. eo tpre, q̄ Messias scdm signa tprum apparere debebat qs apparere poēt in quo oīa, q̄ in Messia conspici debebant, sint conspicua, et q̄ tn ñ sit verus Messias, deus ñ eēt verus, cum verò deus sit verus, necessè ē, eum q̄ Jesum ꝓ Messia ñ habeat, ignorare testium dei de Messia. Et qniam illi ꝓphias παρεγμενείαις suis in alienum sensum detorquebant, falsamq; Messiæ ideam formabant, dicat porrò xtus, q̄ eum à q̄ missus sit ipse, ñ norint sc. multa dei cognoscebant, ss ñ cognoscebant deum qt. miserat Jesum, et de Jesu testium ꝑhibuerat et veritatem suam suarumq;

ꝓmis-

Cap: 7.

pmissoum pbaverat p missoem Jesu, eqq nativitaem, statum, dicta et facta, et qt. unum erat cum Xto ad eum modum, q dr, q. Prem nemo noverit, ni q novit filium, et q. nemo Patrem habeat ni et filium habeat. Itaq eo ipso innuit nullam notiam de deo, qntacunq et in ipsis eet, sufficere ipsis poe, ni norint Prem in filio, adeo ut is Deum ignorare dicendus sit, q Messiam ignoret. Hinc indissolubili nexu conjungit Xtus utriusq notiam cap: 17: 3. qndo inqt, hanc ee vam aam, ut cognoscamus solum verum Deum et quem misit J. Xtm, in Xtus e. demum cognoscitur Deus, qa in ipso manifestatum e noen illud Dei, q cognosci et celebrari voluit, in ejus facie conspicua e gloa Dei, in ipso manifestata est bonitas, sanctitas, justia Dei Joh: 17. 2. Cor: 3. et 4. Rom: 3. Et Deum n nosse hoc noe, n nosse Dei misericordiam, graam, bonitaem in Xto, e n nosse Deum, ut Deum peccoris, ita ut poit ee Atheus hoc sensu, q alias Deum ee credat et norit, noritq et ex ποιήμασι Dei, invisibilia Dei aam sc. potiam ad divinitatem eus Rom: 1: coll: Eph: 2.

Sed se nosse illum qa ab ipso sit, et ipse se miserit affirmat V. 29. V: 29.

Quando dicit se nosse illum, id illgi debet p naa subti, qt. Deus, aqlis erat Pri, qad naam diam n pt n pfectisse nosse naae necessitate eas psonas, cum qbus unum et unus Deus e, q e. rao e psonarum coexistiae et inexistiae, ut ita loquar, q rao ut habeant simul oes pfectissm illctm et vltaem, eandem sciam ac potiam, eadem e rao mutua cognois et amoris inr ipsas psonas dias X commuo eusdem naae, naa e. unu st, n arbitrio et pacto qdam, et hoc illud erat q innuebat

Xtus

Xtus supra cap: 1. quod nemo nisi ipse viderit Patrem, qua fuerit in sinu Patris, sed quod humanam naturam noverat quoque Deum per inhabitantem in ipsa Deitatem, quae naturae humanae personaliter sibi unitae non potuit non communicare lucem suam, et in sua luce videret lucem, sed pro captu mentis finitae et gradu quem determinavit voluntas divina convenienter statui Xti, unde illa cognitio habuit incrementa sua et accepit mixtam perfectionem per Xti hominis glorificationem. Certe in statu illo in quo nunc erat Xtus in tantum noverat Deum, dei virtutes et gloriam, dei consilia et vias, deique voluntatem, in quantum hoc requirebatur ad id, ut humana et natura apta esset ad ea opera mediatoria ad quae peragenda et exequenda erat à divina natura assumpta.

Hinc causam notitiae illius suae hanc dicit, quod ab ipso sit, atque ipse se miserit. Quando dicit se ab ipso esse, dicit id quod est effectus eius, quod postea affirmat; quando dicit se à Patre missum sciat se venisse in mundum, se ad voluntatem Patris in carne manifestatum esse, se, cum esset apud Deum, venisse in mundum, venisse ad suos, factumque carnem esse, uti cap: 1. dr. h. e. dicit se voluntati Patris obedientem fuisse ad eum modum, qui describitur Ψ. 40. et ex eo Heb: 10: sc. ut diceret ecce veni ad voluntatem tuam faciendam ut servus voluntarius, cui aures perforasti; Et ut talis à Patre exiverat, tq. missus à Patre, tq. angelus foederis, qui non debebat apparere in forma Dei, sed se ipsum examinare in forma hominis, quam assumpserat, et ut servum se gerere Phil: 2. nilque adeo loqui vel agere nisi ex praescripto Patris oeconomicè repraesentantis communem Deitatem, undè Deus κατ' ἐξοχὴν et Deus Xti saepè vr. de quo missione aliquoties in superioribus loquendum nobis fuit.

Hic

Cap: 7.
N: 30.

Hic sermo xti eos exacerbavit et commovit, ut manus illi inimicas injicere decernerent, q tn impetus refrenatus dr et simul caa eus indicatur N. 30. sc. exprobrao ignoriae dei molesta ipsis erat, cum se hoc noe reliqs Gentibus praeferrent, q deum verum soli rectè nossent, q verba sua p Mosen Jacobo et Israeli manifestaverit, ita ut n fecerit sic ulli Genti, undè Deus Deut: 4. eos vult gloriari in eo, et Aplus Rom: 4. hanc ee dicit Judaeorum prerogativam, q ipsis sint concredita eloqa dei, undè deus ubiqs Deus Israelis audiebat, pplus Israel pplus dei, et q st similia magnifica elogia. Hanc Ei à xto laudem sibi adimi aegrè ferebant, n cogitantes ea, q de vero Israele dnr, n cuivis q sit ex Israel qad carnem convenire, et aliud ee beneficiu dei, aliud beneficij illius rectum usum, et tanto magis ee culpabilem hanc ipsorum ignoriam, q quem cognoscere poterant p alijs, n ita cognoscerent ut oportebat, q ignoriam et inde secutam impietatem, et ipsius lapidis angularis domus dei rejectoem n p plebem tm, ss p ipsos aedificantes, h. e, Scribas et doctores Prophae saepius predescripserant, ut si se ipsos rectè examinassent, humiliari debuissent, culpam suam fateri et melius verba dei scrutari, et hunc verum verbi dei interptem et veritais doctorem attentè audire, cum verò aliter instituunt, ostendunt cordis huai perversitaem, q dum vitia sua v ignorat, v tegere vult, ne v consciae tranqllitaem turbent, v gloam imminuant, in eos, q ea develant exacerbatur, uti expia hoc semp docuit, uti solent hoes, q mortem timent, libenter audire si medicus vitia

epris

cpris et piculum mortis indè exaggerando metum illum
provocent et augeant, cum (9 hi et illi id potius agere debe-
rent, ut animi et cpris vitia salutaribus remedijs curent.

Effectus hus rabiei fuit consilium de prehendendo ipsum,
ut hus, et ipsis videbatur calumniae poenas persolveret, quod fa-
cinus sanè scelestum erat circa illum, qui se deum nosse et à
Deo missum esse dicebat, eo tpre, quod talis sedm prophias exspecta-
batur, nihil e. aequius erat, quam ut, quod se nosse dicebat, enar-
raret, Patrem edissereret, ipsos hac ratione erudiret libere,
et ipsi attente eum audirent, omnia sine praejudicio examinarent,
ut viderent an talem deum annuntiaret, qualem Moses et
prophae descripserant, et qui Patribus se manifestaverat, an proba-
re poet se missum ab eo esse idoneis argtis, an verò alie-
num et Patribus ignotum deum annuntiaret, et eet aliquis
Pseudo Messias, quamdm hoc omnes docet, ut audiant eos qui ipsos
alloquuntur in noe dei, et dram eorum examinent, neque ju-
dicent ante cognitionem caae, in rebus e. dei vitanda e omnis
temeritas et praecipitantia in judicando.

Hic verò perversus illorum impetus refrenabatur, ita ut nemo
in ipsum injiceret manum, ratio erat, qa ndum venerat hora
ipsius, ita ut caa impediens fuerit providentia Dei subordinata
consilio dei quod decreverat n tm passiones et gloam xti, ss et horas
ac tpra tum passionum, tum gloarum 1. Pet: 1. q passois hora
vr hora tenebrarum, et de ea dicebat xtus ad Pilatum, non
haberes ptaem, ni desup tibi data eet cap: 18. qcqd e. et
suaserit Judaeis cor impium et ferale, nihil tn egerunt, qn
in dei consilio eet determinatum Act: 2: 23. 4: 28. Hinc

n

n̄ potuerunt consilia sua exeq̄ anteq̄ venisset destinata à
Deo hora. Ad hoc Xtus q̄q ostendere voluit mortem suam non-
pendere ab hoīum arbitrio, sz ēē vltariam, seq̄ eam obire
secūdm vltaem ēg à q̄ missus erat, ppà e. venerat in hunc
mundum, ut alibi loqtr, et pp vltaem Dei n̄ poterat calix
ille transire Matt: 26. hinc cap: 10. dicit apud hunc Egli-
stam, se ptaem habere deponendi ajam et resumendi, mori
e. debebat ut hostia p̄ peccto, seipsum offerre ut sponsor,
atq̄ ita vltariè, quo de ipse loqtr Ps. 40. et Heb: 10. Ecce
veni, volupe ē mihi facere vltaem tuam, q̄ implevit se
ipsum offerendo Heb: 10. hinc cap: 9. ad Heb: dr̄ spū ad se
ipsum obtulisse ἀμόμω, et q̄ndo mortem subijt crucis,
obediens fuisse dr̄ Phil: 2. sine eo e. n̄ potuisset ēē εἰς
ὀσμὴν εὐωδίας Eph: 5. neq̄ e. obysset mortem ex amo-
re Dei et Xti, q̄ solus facere poīt ut hostia eēt sancta et
ἄμομος. sz simul hoc ipso indicare voluit Deus, impios
n̄ poē p̄ lubitu suo grassari in pios, nī Deus id illis per-
mittat ad explorandam ipsorum fidem et Deum suum ac Sal-
vatorem istiusmodi martyrio glorificandum. Illustribus
documentis hoc Deus manifestum ēē voluit in Davide et socijs
ēg, ut alios taceam, ita Ecclia Xti n̄ pt q̄q pati, nisi
q̄ndo hora patiendi venit, hinc Deus voluit fata Ecclia
sua et tpra passoīum ēg ac periodos vicesq̄ varias à pphis
pdescribi, ut illigeretr Ecclīam pati ex consilio Dei, deiq̄
pvidēam Ecclia passoes moderari, imo scatr manifestè in
Apocal: numerum eorum, q̄ p̄ noē Jesu moriuntr determi-
natum ēē cap: 6: 11. q̄ Ecclia patienti argtm consolaoēs ē,

et

et inde certa ee pt, passoes habituras modum et finem, quem ultra citraq n point extendi, ut ita humiliter ac constanter adversa ferant, exspectantes liberaoem, certi qppe futurum, ut si cum Xto patiant hora à Patre coelesti determinata, et ad breve tps, postea et cum ipso regnent Rom: 8.

V: 31. Ille Xti Sermo hunc habuit in multis effm, q crediderunt in ipsum, moti opibus eus V. 31.

Vox πιστεύειν ut notū e, in gre notat qcunq moo assentiri alicui, ss assensus ille differt, p differia obti, raoum et argumentorum, q ad assentiendum movent. Vera fides habet suum in Scra singulare obtm, q Xtus e, n verò qcunq moo consideratus, verum uti e rex, sacerdos, Propha, et uno verbo salvator Ecclia sua, acceptandus p fidem et glorificandus p obediam fidei in charitae. raoes fidei hus ee debent veritas obti hus rectè cognita, veracitas dei, amor verae salutis in commuoe dei, desiderium & liberaois, tam à dnio pecei, q à poena eus. Verum st et aliae caae fidei in Xtm, carnale aliqd salutis malae illctae desiderium, desiderium liberaois à poena pecei, pmissoum pstia, commoda q comitari interdum solent Xti confessoem, ipsius rei novitas explm aliorū et similr; q ob has caas v credunt Jesum ee Xtm sine sufficiente examine, v si credere pfitent, dnr qqs credere, ut tn fides ipsorum n habeat radices, et illis dici poit à Xto, n novi vos Matt: 7. Et pculd: tales multi ex his fuere, qs pmovebat opum à Xto patratorum multitudo, dra pstia, et similia alia, etsi ignorarent veras caas adventus Messiae, verasq caas et fidei in Messiam, vidimus e. in superioribus aliqties, q pversa fuerit plurorumq Judaeorum de Messia opio et idea, q somniabant terrenum aliquem regem, mundanum regnum, terrestria

commo-

commoda; aliàs ut vidimus cap: 5. opa qqs Xti ptinebant eò ut excitarent animi spectatorum ad seriam inqsiõem, an non verè is, q isto tpre, tot, taliaq faciebat, sedm pphias eet Messias, siqdem fieri n̄ poterat, ut illo tpre q Messias venire debebat, aliqs surgeret, q et diceret et faceret ea, q Messias dicere et facere debebat, et tn̄ n̄ eet verus Messias. ss sola opa spectare, et n̄ scrutari Scras, neq inqrere qd reqrat in subdito Xti, et qbus condiõibus qs admittat in regnum eus, ut fiat particeps beneficiorum illius, ut eas condiões servet, n̄ ē verè fidelem ee.

Cap: 7.

Qui hac raõe credebant in Xtm, n̄ poterant qqs oi mõo hanc suam fidem celare, ut credebant, ita loquebant de Jesu, et cum aptè n̄ auderent, mussitabant, et hoc sollicitos fecit Pharisaeos, undè maturè pgressum fidei hus impedituri, ministros suos miserunt, ut phenderent ipsum, et ad poenas condemnarent porrò v. 32. qmdm q gloam suam qrunt, eamq diae gloae pferunt, ideoq captant pplarem auram, nil minus ferre pnt, q alios sibi à pplo pferri, alium plus authoritae pollere, qa, ut Xtus supra locutus fuit cap: 5. gloam à se mutuo et ab hoibus sumunt, neq contenti st laude apud Deum, et conscia bonae testio in occulto cordis Rom: 2. Et haec caa ē oium ferè bellorum in mundo et tumultuum, n̄ tm in politia ss et Ecclesia, ubi, cum unicè obtinere debeat demonstrao veritais ad conscam, q vi et violia agunt, et arma spualia mutant cum carnalibus, vrimq inferunt conscijs, aliam q eam, q ē in demonstraõe veritais, qcqd ptexant et pculd: plerumq sua potius ambiõe et carnis concupiscia incitant, q veritais et gloae diae studio. Et cum ita egerint Pharisaei et Ἀρχιε-

V: 32.

ρεῖς

ϛεῖς circa Eccliæ caput, n̄ mirum ē illos Ἀρχιερεῖς summos Pontifices, q̄ sibi arrogant in Eccliā imp̄ium, et Pharisæos illos q̄ ementita sanctitatis singularis spēe fucum facere alijs student s. in papatu s. extra eum eandem crudelitatem exercere in Eccliam, et p̄ ministros suos, q̄s vi veritatis vincere non p̄nt armis carnalibꝰ vincere, et ne gloæ suæ obstent, è medio tollere conari.

V: 33. Dum itaq̄ ministri, ut obsecundarent p̄cepto dn̄orum suorum accedunt ad xt̄m eum p̄hensuri, ostendit ipsis id q̄ supra monet Eglista, n̄dum venisse horam suam ꝑ instare V. 33. et sqq.

Tempꝰ illud exiguum ēē dicit, q̄ sit cum ipsis futurꝰ et post q̄ ad Patrem sit abiturꝰ, docens ita tp̄s illud ēē definitum, neq̄ fieri pōe, ut ante horam suam à Patre definitam v̄ p̄hendatꝫ v̄ patiatꝫ ab hostibꝰ suis, revera e. deꝰ, q̄ cuivis rei tp̄s suum assignavit, et oīa facit pulchrè in tp̄re suo, ita regit oīa, ita flectit hoīm corda, ut n̄ tm̄ nil faciant q̄ n̄ ipse p̄determinaverit, ꝑ et ut n̄ alio tp̄re v̄ loco id faciant, q̄ q̄ ipse p̄definiverit, ita ut cuivis p̄sonæ, cuivis p̄plo, regno, terminos suos posuerit, q̄s transgredi nequeunt, atq̄ ita q̄q̄ xt̄ꝰ suo tp̄re venire debuit in mundum, suo tp̄re munꝰ suum auspicari, definito tp̄re et loco pati, tp̄re determinato iterum p̄acto ope q̄ Pater ipsi dederat p̄agendum, exire ex mundo, definita fuerunt tp̄ra humilitatis passoīm et gloæ quoq̄. Hinc dum dicit tp̄s illud breve ēē, q̄ sit mansurꝰ apud ipsos, et post q̄ sit ad eum, q̄ miserat ipsum, rediturꝰ, ostendit q̄q̄ n̄ futurum q̄cq̄ circa se, se invito, nil q̄ n̄ futurum p̄sciat, et fieri velit cum Patre suo,

debebat

debebat e. anteà pagere ea anteq abiret iterum ad eũ, à q missus erat, ad q̃ pagenda venerat in mundum, et p eam viam sibi et reditum parare debuit, caro factus erat, ut in carne, q p sponsoem suscepat, solveret, ut eet Mediator ani deum et hoes, ut pecca expiaret, ut pplm suum salvaret à peccis suis, ut docebat Angelus, q erat adventus eus in mundum pco Matt: 20. id fieri n poterat, ni cps sibi aptatum offerret in hostiam, et hac raoe sanctificaret datos sibi ad redimendum Heb: 10. Itaq n poterat redire ad Patrem ni cum sanguine, q aspgeret thronum graae in sancto sanctorum coelesti, purgaoe peccatorum p se ipsum facta, q introitus pfiguratus fuit p introitum anniversarium summi sacerdotis in die expiaois magno de q e Levit: 16: et hinc abitum id vocat ad Patrem p legitimam viam, q sponte ipse eligat, qmdm abit, qui redit in suam domum unde exijt negotiorum caa, et ad q revertitr negotijs pactis, pculd: e. id q cap: 14 et sqq plixius disserit de suo ad Patrem abitu et reditu, hujus dicti commentarius sit, illic a. manifestum e, abitum illũ ee introitum ipsius ut veri summi sacerdotis in verum sanctum sanctorum, coelum ipsum inq facta prius peccorum expiaoe, ut plixius docetr in Epla ad Hebraeos.

Cap: 7.

Denuntiat verò simul fatum Judaeorum, q ipsum sint qsituri et n inventuri, et q ubi ipse futurus sit, eo illi venire nequeant: Proculd: innuit futurum, ut Judaei ipsum p Messia agnoscere nolentes, dein vano desiderio nil pficientibus sint expetituri et exspectaturi Messiam à deo

V: 34.

pmissum

pmissum, et hoc ē τὸ me q̄retis n̄ q. ipsum ut verum Messi-
am sint q̄situri, alias e. inventuri qq̄ ēent et futuri illic
ubi ipse futurꝰ erat, abibat e. ut suis pararet viam et
locum, et oratio ipsiꝰ, ut ubi ipse sit, ibi et sint illi qs
Pater ipsi dederat, nequit ēe inefficax, trahit e. illos ad se
Joh: 12. Itaq̄ illgit Messiam, q̄ q̄dem n̄ aliꝰ erat q̄ ipse, un-
de dicit me q̄retis, ss illi q̄ n̄ erant venturi ubi ipse erat
futurꝰ, n̄ agnoscebant ipsum ēe Messiam, et frustra ita aliū
desiderabant et q̄rebant.

Exprimit ita statum illum Judaeorum, in q̄ inde ab abi-
tu xti et ascensōe in coelos hucusq̄ fuere in q̄ Messiam fru-
stra desiderant et q̄runt, nec tn̄ inveniunt, q̄ in statu deꝰ
faciem suam ab ipsis abscondit, velum cordibꝰ ipsorum im-
posuit Deut: 32. et 2. Cor: 3. sub iram conclusit et rejecit
Rom: 11. Et hinc qa ignorant viam q̄ sursum ducit ad Deum
et in ea ambulant q̄ deorsum ducit ad infernum, n̄ veni-
unt eo ubi xtꝰ ē, ignorant e. xtm atq̄ ita viam illam,
p q̄ solam datꝰ aditꝰ ad Deum et ad vām Joh: 14. nemo e. eo
venire pt, nī seqtꝰ in fide vera xtm pcursorem, nemo eo se
pventurum sperare pt, nī spem habeat q̄ intrat in interiꝰ
veli, q̄ pcessit xtꝰ Heb: 6. Atq̄ ita simul docet, utendum
ēe tpre psenti, tpre grāe, longanimitatis et benficentiae dei,
diem salutis et beneplaciti divini, et q̄rendum ēe Deum tpre
inveniendi Ps. 32. huc ptinet hodie illud Psalmi 95. repeti-
tum ab Aplo Heb: 3. quem in finem ppnr qq̄ ab Aplo explm
Esavi, frustra posteà, q̄ semel contempserat, petentis benedicti-
onem, ita ut dum tps ē, tps redimendum sit, et explorandū,

q̄ sit

q̄ sit vltas dei Eph: 3. ut in eo operemur cum timore ac tremore salutem nr̄am, neq; e. effugere pnt justam iram et poenam, q tantam salutem negligunt et se ipsos vā ēā indignos judicant, psertim in tanta vā incertitudine et mortis certitudine. Cap: 7.

Hic sermo obscurus fuit auditoribus hic his, nesciunt e. q sit abiturus, an in dispsōem Græcorum ad docendos Græcos, ignorabant e. vias et iter Messiæ, ignorabant id q Xtus ex Mose et pphis docebat Luc: 24. oportere ipsum pati et ita intrare in gloām; nesciebant ut aliqties vidimus, unde venisset et cur venisset in mundum hunc, et hinc qq, q iterum abiturus eet, ut reverà illis eam ob caām debuerit Messias rejectaneus ēē, qa horum ignari erant. Atq; patet qbus sermo dei obscurus sit, et qnam malè judicent de opibus dei et de incessibus Xti in sanctuario suo, illi sc. q n̄ scrutantur Scras et ignorant vias dei et Xti ipsius. Imprimis verò videtur hoc illos malè habere q loqtur de relinquendis Judæis, q tn̄ exspectabant Messiam et qbus pmissus erat, et hinc cogitant de abitu ad Græcos s. ad eos Hebræorum q illic dispsi erant, s. ipsos et Gentiles docendum, q repugnabat illi psumptōi vanæ Judæorum, ac si regnum Messiæ et beneficia eius ad ipsos solos ptinerent. Et revera q hic, ignorarent, videntur cum Cajapha vaticinati ēē, debebat e. deus fieri nunc Judæorum n̄ tm̄ et Hebræorum, ss Græcorum qq deus, imo rejici debebant Judæi, q fuerant hactenus pplus, et n̄ pplus fieri pplus Deut: 32. et Rom: 11. Xv: 35.

Præjudicia & hæc et ignoria Messiæ et offij eius, gressumq; eius impediebant, ut solet cognitōem sensus verborum Xti, hinc iterato Xv: 36.

ratò sermonis hꝰ obscuritaem et abstrusum sensum culpant
V. 36. n̄ illigntes qd eet illud, q̄retis me et n̄ invenietis,
et ubi ego sum n̄ ptis venire, n̄ ajadvertebant sc. pdicere
ipsum se Judaeos, qs primo q̄rebat tq. oves depditas domus
Israelis, deserturum ob illorum incredulitaem et impietaem,
utpotè à qbꝰ erat rejiciendꝰ, et ut sceleratꝰ tractandꝰ, ut
justum eet eos, q se ipsos vā aā indignos judicabant et caam
ac viam vā aā contemnebant, sibi qqꝫ relinq et in iram
concludi, alijs in eorum loco assumptis Act: 13. Certè Messiā
n̄ invenit q alium q̄rit, q quem Moses et pphae pmiserunt
Dei noe, neqꝫ venit ubi ipse ē, q aliam viam q fidei et
pietais verae, q̄ p norma habeat verbum dei et veritaem q̄
in deo et xto ē, ingreditꝫ; ut exinde pateat desiderium
qvis n̄ ee deo gratum, atqꝫ ita n̄ ab intentoe v̄ zelo
aestimandam ee religoem, nam illa qqꝫ aderant Judaeis te-
ste Paulo Rom: 9. et ipso xto heic, dicit e. q q̄situri
sint ipsum, ss ex veritae, deꝰ in veritae vult adorari
cap: 4.

V: 37. Etsi verò xtꝰ n̄ directè responderit, saltem qtm ex hi-
storia constat, huic murmuri, ostendit tn̄ q̄ sit via q
ingredi debeant, ut vam in ipso inveniant, et sint, ubi
ipse futurꝰ erat, q̄ndo die magno βεηνοπηγίας clamavit,
ut sitientes venirent ad ipsum, credentibꝰqꝫ pmisit spm,
ad vam aam V. 37 — 39.

Quae fuerit rao βεηνοπηγίας ad V. 2. breviter oste-
dimꝰ. Ritꝰ eꝰ tum ex instituto dei, tum ex instituto Judaeorū
ex Hebraeorum scriptis collegerunt, inr alios Ligtvotꝰ et Eins-
wortꝰ

Cap: 7.

wortq, ex qbq patet, ne alia repetamq, magnum diem qui hic memoratur, fuisse ultimum, q n̄ tam ex dei ordinaōe q ex Judæorum opiōe cæteris major erat, et singulari festivitaē, ab oīs gr̄is ordinisq hoībq transigebatur, et ut reliqs diebq ita hoc qqs inr̄ alia spargebatur in altare aqua hausta ex fonte Siloa leviter fluente, n̄ sine scaōe mysterij ut ipsis Judæis suboluit, q ea raōe et cogitarunt de aqs q̄s Messias n̄ minq q Moses sit allaturq, etsi veram aq̄rum illarum raōem, q̄s deq pmiserat cum adventu Messiæ, n̄ aqs oēs illgerent, certè q spargebantur in altare, id docebat sacrificium ēē caām aq̄rum, q adferrent verā foecunditaem et mentis sitim sedarent, datur e. spq vi meriti xti, unde spq xti vr̄, et de ijs q xti ōt sumpturq dr̄ q annuntiat alijs conf. Ezech: 47. cum Apoc: 1: 4.

Sermo xti ad Judæos fuit invitatorius ad fidem metaphorico dicendi gr̄e, invitavit sitientes ad bibendum. De metaphora ista jam egimq supra cap: 4: 14. Sitire, ut verbo dicam dicit defectum succi et humoris necarij, molestum eq sensum, desiderium succi et potq, studium acqrendi illum et usum acqsiti ad sedandam sitim, et ita commodè notat spualr defectum succi et vāe spualis, eq cognioem, desiderium, caāe q defectum illum tollere poīt, xti sc. et spq eq, studium commuōis cum xto et merito eq p spm eq, atq ita studium verbi, an q xtq offertur et cum q ac p q spq opatur, deniq conjunctoem cum xto cognito ex verbo p fidem et amorem, ita ut bibere nil aliud sit, q in xtm ut caām salutis et oīum bonorum salutarium credere, credendo amare,

amando

amando complecti et per amorem illi inhaerere, ut ex eius plenitudine accipiamus gratiam pro gratia, ita ut bibere illud et venire exprimant emphaticè, tum formam et naturam verae fidei, tum fructum quoque eius, quia bibendo potus unum sit cum illo qui bibit illum, et hac ratione defectum eius et sitim inde resultantem tollit ac sedat.

Et hoc est quod Christus promittit sc. futurum se in illo qui credit fontem aquae salientis in vitam aeternam ut loquebatur et cap: 4: 14. quidem videmus haec quoque eadem ratione et iisdem ferè verbis prophetas praedescripsisse ut videre est inter alia Es: 55. ubi bibere illud explicatur per aurem inclinare, cor advertere, foedus cum deo facere, eademque promissio explicatur per satiari, accipere gratias davidis permanentes. etc.

V: 38. Hic promissio dicit futurum, ut ex ventre credentis fluant fluvii aquae vitae, idque secundum Scriptam V. 38. dubium est quod respiciat Christus, quando Scriptam id dicere affirmat, cum verba illa in Scriptura V. T. ita non reperiantur, hinc quidam putant referendum illud esse ad verba priora qui credit in me sc. secundum Scriptam, et hoc in Scriptura facile inveniri potest, ita Hab: 2. dr, justum in fide praeconis non mentientis victurum, Es: 53. servum illum dei justum cognitione sui multos justificaturum; cap: 28. Credentem in lapidem positum in Zione non festinaturum vel non confusum iri. His similibusque locis praecipitur fides in Messiam; imo simul promittitur vita credenti, atque ita promissio quoque quoad rem exstat in Scriptura, quod Christus aliis verbis hic exprimit accommodatis ad circumstantiam praesentem. Alii

verò

Cap: 7.

verò putant respici pōe ad ea loca in qbꝰ agr̄ de aqs salutaribꝰ, de fonte salutis, uti de ijs ē Es: 12. Ezech: 47. Es: 44. similibꝰqꝫ locis, etsi n̄ oīno eadem sit verborum constructio. Quicqd sit, s. referamꝰ verba illa, ut dixit Scr̄a ad priora verba, s. ad posteriora, s. ad utraqꝫ, in Scr̄a res exstat, q̄ sufficit ut Xtꝰ dicat ita Scr̄am loq̄ de fide et fructu fidei, inr̄ps e. n̄ habet necessè q̄ndo Scr̄am citat, et ex Scr̄a aliqd pbat, semp ijsdem verbis uti, et ipsi Judaei, cum qbꝰ loquebatꝫ Xtꝰ n̄ ignorabant, si veniret Messias, in eum credendum ēē, et fructum fidei fore vām, neqꝫ ignorabant ēē bona salutaria exspectanda in regno Messiae aq̄rum vivarum nōe venire et p aquas scata fuisse, ipsi sexcenta et tredecim pcepta sua reducunt ad illud, justꝰ in fide eꝰ vivet, et ut anteà diximꝰ exspectabant n̄ minꝰ salutares et vivas aquas à Messia q̄ à Mose acceperant olim.

Quid verò illgi debeat p fluvios illos vivae aquae, qd p aq̄, qd p ventrem, qd p vām, qd p fluxum s. saltum aq̄rum illarum illgndum sit, n̄ opꝰ ē ut anxiè inq̄ramꝰ, cum Eglista ipse verba illa explicet, et suprà à nobis cap: 4: 14. sint qqꝫ explicata. Hoc unum hic notari pt p κοιλίαν illgi cujusvis rei medium, ut videre ē Matt: 12: 40. et fortè hic respici ad conceptacula aq̄rum in q̄rum medio fuerint canales s. fistulae p q̄s foràs effluxerit infusa aqua vid: Proverb: 5: 15, 16. scari a. spualr ipsum cor, s. partem hōis nobiliorem ex q̄ st̄ exitꝰ

vae

væ, et undè tq ex fonte pfluunt salutaria dicta factaq ad gloam Dei et aliorum ædificaoem ppriamq credentium salutē p opaoem sc. uti hic dr spus, spus e. erat de q xtus loquebatur quem accepturi erant credentes in ipsum.

V: 39. Per spm illgr substia cogitans, atq ita supra cap: 4 vidimus Deum vri spm, ss notum e. spus noe n venire semp Deum simplr et absolutè, ss tertiam psonam deitais, cui oeconomicè ut vidimus cap: 3. convenit opus sanctificaois et applicaois meritorum xti ad pietaem in hac va et post eam beatam vam, s. opa graæ et gloæ, qt. fluunt et nexum habent ex et cum merito xti, unde vi plerumq Spus S. et spus xti, et oes virtutes xtianorum eus fructus vocantur, et ipsi fideles hoes πνευματικοὶ, ut q p illum illuminantur, doceantur, ducantur, credant, vet: hoem crucifigant, orent, et verbo oia faciant q requirantur ad commuoem xti et Dei in xto. Is e spus fidei 2. Cor: 4. et hinc nemo ni p illum pt xtm dnum vocare 1. Cor: 12. p illum regrantur ut intrent in regnū coelorum .x. xti, et qa e spus fidei, e et caa oium fructuum fidei, atq ita veræ pietais et deniq beatæ væ, hinc merito dr, q spm sit accepturus, ex eus ventre fluxuros fluvios aq vivæ, cum fides q oposa e p charitaem n poet n pducere bona opa ad gloriam Dei et aliorum ædificaoem, q credit verè in fide loqtur 2. Cor. 4. p fidem ambulat 2. Cor. 5. p fidem mundum vincit 1. Joh: 5. fide stat Rom: 11. Et dum in fide opatur q opatur, et spus tum fidei tum fructuum fidei caa e; deniq cum fructibus hisce fidei va aa necariò connexa e, fle patet,

qoo

Cap: 7.

qoo spus in eo, in q e, fiat fluvius v fluvij aq vivæ, scat spm incipe bonum opus, continuare, pficere tandem in va æa; Quæ oia plixè et singulatim explicare nri n e instituti. Illud verò observari debet, n tm tribui hoc spui, sz spm dari pp id, q in xto fide apprehendat, et considerari spm et fructus spus tq res, qrum caa sit in xto, cum manifestè istis verbis indicet, qtm bonum sit habere secum commuoem, qa sc. in sui commuoe dat talis spus. Et seqa id clarè arguunt, ubi donum spus connectit cum glorificaoe xti, adeo ut dicat spm s. n fuisse, qa xtus ndum fuerit glorificatus, connectit itaq cum xti glorificaoe donao spus; qsqs n e oino hospes in Sera fle illgere pt, q sensu spus antè glorificaoem xti dicat n fuisse, sc. n absolutè, sz comparativè more Seræ imprimis N.T. quæ sæpè dicit id n fuisse, q ndum habuit pfectoem suam, et eo gradu n fuit in V.T. q concedit in N. aliàs fle probari poet spm fuisse, fuit jam in creaoe, saltem p illum pdicavit xtus in diebus Noæ, p illum acti fuerunt sancti dei hoes, disceptavit cum hoibus, david petijt illum sibi dari Ps. 51. peccto exacerbatus fuit spus sanctitatis Es: 63. etc. Sed nihilominus spus qqs veteribus in futurum pmittebat, ut magna copia effundendus Joel: 2. Ez: 36. Es: 44. pmittebat spus graæ et pcum Zach: 12. idem erat spus quem habebant multi illorum, qbus pmittebat, sz nova erat opao spus, q pmittebat plenior charismatum spus mensura, et hoc moo tum fuit spus pmissois ut vr Gal: 3. qa pmissus et

in

in tm̄ n̄dum acceptꝰ. Itaq; spꝰ qt. ꝓmissꝰ erat in futurum, spꝰ ille ꝓmissōis n̄dum erat, et ita poterat Xtꝰ commodè loq ad Judæos q ipsi agnoscebant spm̄ post tpra Malachiæ discessisse ab Eccliā et sedm̄ ꝓmissōem redonandum ēē tpribꝰ Messiæ, itaq; illa redonāo allgr.

Eaq; conjuncta ēē debet cum glorificaōe Messiæ; Messias e. n̄ glorificatꝫ, ni q̄ndo regnare incipit accepta ꝑtae ōi in coelo et in terra, et nōe supra ōe nōen qmdm̄ docetꝫ Matt: 28: Phil: 2: et Eph: 1: Ita ꝯ patet, q spꝰ qq, q ꝓmissꝰ erat in regno Messiæ n̄ ēēt dandꝰ, ni postq ipse consedisset ad dextram dei, q n̄ obscurè innuitꝫ Ps. 110. q̄ndo ꝑdr futurū, ut, postq sacerdos ille sedm̄ ordinem Melchisedeci ēēt declaratꝰ Dn̄ꝰ, et sedere incepisset ad dextram dei, emittat sceptrum roboris sui ex Zione, ut habeat ꝑplm vltarium in die strenuitāis suæ, undè dr Act: 2: et 4. q dextra dei exaltatꝰ accepit ꝓmissōem spꝰ, illumq; effuderit, hacq; raōe declaratꝰ sit dn̄ꝰ et Xtꝰ, ita ut spꝰ illa effusio fuerit q. publica eꝰ inauguraō et ita glorificaō. Hinc Xtꝰ dicebat postea dplis suis abitum suum ad Prem̄, ut sc. glorificaretꝫ ea gloā, q habuerit ante jacta mundi fn̄dta, ꝑdce ipsis hoc nōe, q aliàs spꝰ ꝓmissꝰ ad ipsos n̄ sit venturꝰ cap: 14. et sqq. Et id ex Oeconomia Trinitāis SS. manifestum ē, cum opa spꝰ sedm̄ eam subordinentꝫ opibꝰ Mediatoris, atq; ita execuōi sponsōis et consummaōes ἀρχηγοῦ βουλησίας subordinari qq debeant abundantiora et consummatiora spꝰ opa, undè Aplꝰ dicit Heb: 8: N.T. q per mortem Messiæ erat ratificandum, habere meliores ꝓmissōes, in lege e. et in V.T. ōia erant imꝑfecta, et lex nil consummabat

Cap: 7.

mabat, ut idem ait cap: 7. umbram tm̄ habebant oīa sub V.T. rerum spualium sub N. exhibendarum cap: 8. et sqq: ita ut, si comparaō instituatur inr̄ dona spūs, q̄ antea obtinebant, et q̄ obtinebant in N.T. inr̄ revelaōem mysteriorum, q̄ tum facta fuit, et q̄ facta post glorificaōem Xti, dici debeat id q̄ dicit Aplus 2. Cor. 3. q̄ tum gloōsum fuit n̄ fuisse gloōsum et nunc demum ēē verè ministerium spūs qa is nunc demum revelavit mysteria q̄ anteà erant tacita et q̄ oculus n̄ viderat, neq; auris audiverat 1. Cor: 2. et Rom: 16. Eūs evidentissm argtm, et q̄ dictum hoc Eglistæ extra controversiam pnr̄ fuit illa effusio spūs S. q̄ narratur cap: 2. Actorum, p̄ q̄ impleta fuit pphia Joāis, Jesum spū suos baptizaturum ēē. Quo sensu spūs fuerit anteà v̄ n̄ fuerit, cui volupe ē plenius videre pt in Commentario Cl: Cocceji ad hunc locum.

Ex hisce id imprimis notari debet, qōo qtqt vivant sub N.T. sint beati p̄ illis q̄ vixerunt sub V.T. adeo ut minimus in regno coelorum sit major Joāe Baptista, atq; ut hoc n̄ verbis tm̄ dici cogitent, s̄ veritaem eūs simul in se requirere debeant, ut se ipsos explorantes, an sint in fide, explorent an spm̄ habeant q̄ in ipsis sit fons et fluvij aq̄rum salientium in vām æām, et an repleti sint salutaribus illis spūs donis et fructibus, ~~unde~~ ut indè cognoscere poīnt se cum Xto collocatos in coelo et glorificatos, et repletos oībus benedictoībus spualibus, atq; adeo in ipso electos ēē ad adoptoem ante jacta mundi fndta, et in plenitudine tpris redemptos. Certe q̄ spm̄ Xti n̄ habet n̄ ē eūs, neq; habet

qui

qui spu n agi et ambulat et mortificat opa carnis Rom: 8.

N: 40. Hic Xti Sermo varios concitavit ajorum in Auditoribus motus ut narratur N. 40. et sqq. dum qdam eum pmissum ppham pnuntiant, alij id negant, qa Galilæus sit, atque ita incerti studia in Gria scindunt; Quidam illum verè ppham illum ee affirmant. Respicitur ad vaticinium q exstat Deut: 18: unde communis erat ppha illius exspectao apud Judæos, uti vidimus cap: 1: 21. Certè hic erat sensus verborum illorum ppham illum ante regnum Messiæ n ee exspectandum, imo ipse Messias erat ppha ille, etsi Judæorum multi in eo errarent, q à Messia distinguerent ppham illum, uti hic qqs faciunt. Quod verò ppha ille sit ipse Messias, pdicata docent, debebat ee par Mosi, atque ita ut Moses fuerat Mediator Vet: ita ipse N. T. atque ut Moses ipsos eduxerat ex servitute typica, ita eos liberare à servitute Dbli et pecci, et ut Moses fuerat dux ppli Israelitici et rex et, ita ee dux et rex Novi ppli, ut inde pateret ministerium Mosis cum illo cessaturum ee, aliàs e. n potuisset ee par Mosi; unde simul patet, illum ee Schilo ג Messiam, qa donec ipse veniret manere debebat מֵחֹקֵק sedens in Cathedra Mosis, atque ita ministerium Mosis Genes: 49: 10. pterea verba Dei debebat loq, q pculd: videri debet majorem emphasin habere, q loq simpli verba Dei, ut debebat ois alius ppha loq verba Dei, hoc e. p se manifestum e, Propham Dei eo sensu locuturum verba Dei; Itaque ita debebat loqui verba Dei ut alius n fuerat locutus ante ipsum, qoo revocantur ad meditaoem eus, q notum ipsis erat de Angelo Dei singulari

lari, q Jehova vr, et se vocat ducem exercitus dni, et de q postea dictum fuit, q sit venturus ad tplm suum ut dnus tpli; is locutus fuerat verba dei, qndo dixerat se ee deum Abrahami, Isaaci et Jacobi, et plura id genus alia Exod: 3: ita ut hoc noe dici poet noen dei ee in medio eius, et ipsum audiendum ee Exod: 23. conf. Joh: 3: 34. et ita ppha ille scatr ee idem ille Angelus, q qmdm apparuerat saepius visibilr sc. qtm judicare pmus, ita in tpre hoo fieri, et ita loq verba dei debebat, et se ppham simul ostendere. Vide plura apud eundem Cl: Coccejum. Cap: 7.

Alij verò judicabant q Xtus sit, distinguentes ut diximus Xtm à ppha illo, qq malè, siqdem q Messias e in emphasi s. Xtus, is ppha n minus q sacerdos et rex ee debeat, pphae e. uncti qqs fuerunt, et ita q noen uncti in summa emphasi debebat gerere, debebat ppha qqs vocari et ee, sed ita ut noen illud possideret ut διαφορότερον, excellentiori moo q qsq alius; Quam differiam inr unctos V.T. et Xtm plexè indicare n e hus loci: Ex hoc solo patet illud q absolutè unctus dicatr in oppositoe ad oes alios, et hinc q varios unctos habebant, hunc exspectare debebant tq. in q eet unctois ois complementum et pfectio. Quando E dicunt hic e Xtus ille, innuunt hunc ee Xtm illum pmissum, regem illum Israelis, consolaoem Judaeorum, lucem Gentium, etc. V: 41.

Alij verò q minus idem de Jesu affirmarent, impediuntur pjudio aliq de ipsius nativitae, ac si Galilaeus eet origine, cum tn sedm Scram ex gre davidis n tm ee debebat, sed et V: 42.

nasci

nasci in urbe davidis Bethlehem, unde hoc mōo raōantes Messias nasci debet in Bethlehem, Jesus n̄ natus ē in Bethlehem, concludere debuerunt & n̄ ēē Messiam. Utraq; pars ppositōis Scrae testiō nitit, notius e. ē ex pphis q ut pbari debeat xtm davidis filium fore, unde Judaeorum nemo de eo dubitare poterat, hoc n̄ minus πρόδηλον et in confesso erat apud ipsos q q ex Juda eēt oriturus Heb: 7: 14. Deus e. pmiserat davidi regnum ppetuum q in Messia verum futurum erat, vide ēna alia 2. Sam: 7: 23. Ψ. 89. et similibus. Posteriorem partem ppositōis sle qqs erat ex Mich: 5: cap: adstruere, ubi totidem verbis exstat. Sed assumptio nitebat falsa opiōe, n̄ e. nativitāe ss educaōe Galilaeus erat Jesus, uti xtus ēē debebat, qmdm illud docet Matt: 4: 13 et sqq. ex Es: 8: et 9: 1, et 2. coll: Zach: 12: 7. debebat e. illis partibus et pplis, q erant paulò remotiores ab Hierosolyma, primo lux illa oriri, ne puteret illius urbis sanctitaem ēē ppetuam, & debebat candelabrum dei illinc removeri, et Gentibus lux exoriri, ut illi dicere poēnt id in spu q ē Es: 2: age ascendamus ut ambulemus in luce dei, eus q. pparaō qdam conspicua ē in eo q Galilaeis primò Eglium pdicaret. Hoc n̄ illgntes Scram torquebant ad ppriam pnitiem, et ab alij dissentiebant, unde Schisma s diversae sentiae de Jesu orta in populo.

Ψ: 43. Adeo ut in hoc Auditorum discrimine velut in typo conspicuus sit exitus et diversus essus verborum xti, alijs ē odor vae ad vam, alijs odor mortis ad mortem, qdam recte ea

illgnt

illgat, qs illuminat Spus dei, alijs tectum ē Eglium, grū mentes excoecat Princeps hus. mundi, ne videant gloam dei in facie Jesu Xti 2. Cor: 4. Et hoc discrimen ē à Deo discriminante hoēs ab hoībus 1. Cor: 4. credunt e. qtqt ordinati st ad vam Act: 13. et illis cor aperit ut attendant Act: 16. illorum deus miseret, dum alij indurant Rom: 9.

Cap: 7.

Dein ostendunt indolem eorum, q Scra abutunt et ad pjudia sua torquent in ppriam pnitiem, qmdm ita ipse dblus instituebat Matt: 4. ut pateat n sufficere adhibere verba Scræ, nī illis constet verus sensus Scrarum, et pt fieri, ut qs rectè et illgat Scræ sensum qmdm hi, ut tn si pjudia sua misceat et falsas opiōes, malè indè concludat, ut his qqs eveniebat, ut oīno necesse sit accuratè spualia cū spualibus conferre, et sedulò cavere ne loco dictaminum rationis v testiorum Scræ substituamus temerarias hoīm opiōes et sentias, q cavet accurato examine et attentoē ad oēs partes dræ.

Deniq schisma illud indicavit oportere ut hæreses sint, ut pbi manifesti fiant 1. Cor: 11. undè Xtus dr futurus in signum cōdictois in multorum casum et resurrectoīm Luc: 1. et ipse pmonuit, se n venisse ut pacem adferat terræ ss gladium Matt: 10: 34. et qd aliud pdixerunt pphæ V. et N. T. q regnum Xti inr hostes et ppetua certamina Eccliæ cum hostibus, ppetuaq schismata, ut necesse sit nosse veritaem, q ē fndtm oīs pietatis, imprimis veritaem uti in Xto ē Eph: 5. ut poimus et convincere obloquentes, saltem contendere ad πλη-

ροφορίαν

ϛολοϛίαν fidei nrã, ut sit in nobis sentia firma, neq; circumferamur varijs doctrinis Eph: 4.

V: 44. Schisma illud in verbis n̄ hæsit tm̄, et sentijs ajorum ϛrijs varijsq;, ss̄ ꝓcessit qq; ad hostilia molimina et conatus, qdam e. ꝓhendere ipsum voluerunt irrito tn̄ conatu V. 44.

Caã q̄ fuerit, ex prioribus manifestum ē, ndum venerat hora ipsius, ut ē V. 30. hinc dia ꝓvidia ajos manusq; ipsorum retraxit, q ut Xtm, ita Eccliam qq; suam defendere pt et irrita reddere infesta hostium consilia, ut antea vidimus.

V: 45. Itaq; et sine successu qlem exspectaverant summi sacerdotes et Pharisæi, domum redeunt, et ad Dnos suos ministri ab ijs emissi ad Xtm ꝓhendendum V. 45. qppè qbus verba Xti oem hostilem conatum et cogitaoem exemerant, ut statim videbimus. Verum eo ipso incurrebant odium Dnorum suorum, q cum ipsis expostulabant, ꝓculd: qa n̄ poterant n̄ inde colligere Jesum paulatim majorem dictis factisq; suis sibi conciliare authoritaem apud pplm, et ꝓsumere futurũ, ut si ipse ita crescat, ipsi minuantur, si ipse placeat, ipsi displiceant, q n̄ potuit n̄ ajos ipsorum exulcerare.

Quod a. hi conjunguntur videtur indicio ee, q simul fuerint Pharisæi cum summis sacerdotibus et Principibus ppli, ut ipsi loquuntur V. 48. ut authoritae saltem uti reliq ἄρχοντες distincti fuerint à pplo, et hinc qq; ministros suos potuerint mittere; Uti hæc verò ꝑpetuà st fata Eccliæ ut sit obnoxia odio Principum et illi ptate et potia sua, q debebant cum oi sua gloa inferre Hierosolymæ, abutantur ad impediendum

ꝓgressum

progressum regni Xti et veritatis, et quod Psalmus 2. dicit de Regibus et Principibus, quod consilia ineant contra Jehovam et Xtum eius, quando ipse in carne apparituros erat, id prophetia Ecclesiae praedicit, fore sc. ut Reges et Principes potestatem suam tradant magnae illi meretrici et cum ea scortentur in perniciem Regni et Ecclesiae Jesu Christi. Cap: 7.

Apologia ministrorum petitur à qualitate sermonum Xti N. 46. nunquam ita hominem locutum fuisse, ut Jesus loquebatur, coram Dominis suis profitentur, atque ita exprimunt non tantum δεινότητα, quae fuerit in verbis Xti et sapientiam pietatemque singularem, sed et efficaciam verborum eius in animis suis, adeo ut convicti de eius excellentia non ausi fuerint manus illi injicere, sed potius amore et reverentia erga ipsum sint induti. Ita videmus jam tum id contigisse eatenus, quod Apostolus dicit 1. Cor: 1. quod Deus per stulta mundi sapientes pudefaciat, ministri e. hi eo ipso arrogant sibi judicium de sermonibus Xti, laudant eos et manifestè satis testantur, ipsum efficacius et divinius loqui quam hos ipsos doctores illorum, quod utique aptè dicunt comparatione instituta inter dictam sacerdotum, Scribarum et Pharisaeorum et Xti, hanc longè praeferendam esse, ut non potuerit non hoc superbis hisce hominibus, qui soli sibi legis cognitionem tribuebant aegrè facere sed et displicere; An verò verè crediderint ministri hi et salutaris fuerit haec verborum Xti efficacia non primus determinare; fortè reverà quidam conversi sunt, saltem convicti sunt Jesum digniorem esse, quam cui manus injicere debeant, si verè conversi fuerint hoc exemplo patet, quod Deus sciat malum bonum facere N: 46.

cere et persecuoem mutare in auxilium, et gladios in ligo-
nes, ut q potia adhibebat in pnitiem regni Xti, ea ad-
hibeat ad illud ppagandum, uti hi, q emissi erant ad Xtm
phendendum, fiunt testes dra eg; sig n fuerint verè conver-
si, patet, qoo deg poit eatenus et illuminare hoes, ut saltē
pbent dram Eglij et illi faveant, imo ipsi eam annuntient.

Quod vero hi dicunt, dubium an plenè expti et cum fructu
salutari id verum ee deprehendet, qsqs seriò meditat verba dei
et Xti, nemo ita poterit loq, q hoo tm eet, ut Xtus locutus e;
locutus e verba dei, ut pateat reverà ipsum deum fuisse in
carne manifestatum, uti pmiserat deg fore ut ipse ore ad
os alloqt hoes, et debebat deg stare in medio deorum et cū
ijs dissertare ψ. 82. Imprimis hoc tum deprehendit, si cum
dia sapia, q elucet in verbis Xti, conjuncta deprehendit dia
potia, ita ut Eglium fiat potia dei ad salutem credentibus
Rom: 2.

Ψ: 47, 48, 49. Hoc testium Ministrorum uti summope displicuit Pha-
risaeis, ita magno supcilio illud rejiciunt et contemnunt
tq. pfectum ab hoibus credulis et deceptoi et fraudibus ob igno-
riam legis obnoxijs, rogant e. an et ipsi seducti sint in
errorem, et ut psuadeant ipsis hanc ipsorum de Xto existi-
maoem ex errore oriri, pvocant ad expiam, q docet pitos
legis Principes et Pharisaeos n credere ss pplm, q sit legis
ignarus et maledictus. Ita qndo ex eo q hi n imitent explm
Principum et Pharisaeorum concludunt q errent, manifestè vo-
lunt haberi p infallibilibus legis inrptibus et pplum ppliq fi-
dem pendere à sua authoritae; Et videri poterat ad justum

ee

Cap: 7.

ee, et convenire dio precepto, jusserat e. deus audiri et con-
suli Principes et Legis peritos Deut: 17. dixerat labia sacer-
dotum custodire sciam Malach: 2: q respicit Xtus Matt: 23.
volens audiri eos q sedebant in Cathedra Mosis, et fieri q
perciperent, sz obliviscebantur eos q deus addiderat apud Mosen
et Malachiam, audiendos ee ut q explicent, atq adeo si ex-
plicent rectè et custodiant legem, ut illud exponit clare
Es: 8: ad legem et prophas tq. unicam normam credendorum
et faciendorum attendendum ee, ut aurora nobis exoriatur,
uti Petrus precipit attendendum ee ad prophetecum sermonem
ut lucernam lucentem in obscuro loco, donec dies illucescat
et phosphorus oriatur in cordibus nras 2. Epl: 1. cap. v. 19.
cum q hi Pharisaei n provocarent ad legem, ut aequum erat
in caa dei sz ad explm, cum tn toties predixissent prophae
apostasiam Primorum ppli, ut sint ut pplus ita sacerdotes,
et ut stylus falsarius Scribarum corrumpat legem, imo ma-
nifesto vaticanati erant Xtm angularem illum lapidem
rejiciendum ee ab Architectis et ita Principibus et legis-
latoribus Ps. 118. coll: Ps. 2: 22. pluribusq aliis; Imo illi
q debebant adhaerere Xto cum primum appareret, indigi-
tantur ubiq noe puerorum lactentium, contemptorum ppli,
afflictorum, pauperum etc. ut v exinde cognoscere potuissent
futurum id, q Paulus dicit loco citato 1. Cor. 1. ut deus stul-
ta, infirma contempta hus mundi eligat, ut pudefaciat sapien-
tes et potentes; Et sane magna erat superbia, sibi solis q attri-
buerent cognitioem legis, et pplm maledictum dicerent: Quibus
verbis testantur se n ee ex iis q trepident ad verbum dei ut
e Es: 66. se destitutos ee charitae, humilitae et timore

dei

Dei, charitas e. n̄ contemnit p̄xum, humilitas n̄ ita sapit alta, timor dei relinqt deo jus grām suam communicandi tam infimis hg̃ mundi q̄ supremis, ostendunt vero se ex ijs ēē, qrum verbum futurum erat, recede à me qa sanctior sum, et ita, dum gloriabantr cognīoe legis, accidit illis id q̄ Aplus docet Rom: 2: 17 et sqq. certè dum jactabant legis scīam αὐτοκατάκριτος erant, cum in oībus dictis et factis suis ita manifestè transgrederentr legem charitatis dei ex p̄xi illorum explm q̄ dum volunt ēē interptes leges infallibiles occidunt eos q̄ habent testium Jesu, quos Joaēs in Apocal: plixè descripsit, et quemvis legis interptem ipsorum explm cautum reddere debet, ne scīa eum inflet, ss ut humilis sit, et n̄q suam ss solius dei authoritaem tueatr, n̄q sua ss semp solius dei verba inculcet, n̄q expla hoūm, ss semp verba dei summi legislatoris commendet.

V: 50. Nicodemus reliqs et sapientior et modestia ac pietate ēē pstit, is e. supbo hoc ipsorum sermone et p̄cipiti ac temerario judīo offensus, legem ipsis inculcat et officium judicum sedm legem V. 50, 52.

Egimus de illo jam supra cap: 3: 1, 2. ubi et Pharisaeum fuisse et Principem Judaeorum s. ex senatoribus, diximus, et simul ostendimus q̄ fuerit ipsius virtus, qsqs virtutis defectus, q̄ndoqdem ad xtm venit, ut audiret ipsum, et audita sedm Mosen et pphas examinaret, q̄ laudabile erat, et in Scra mandatum. Sed noctu venit, metu hoūm, qq metus ille forte prudīa noē poit commendabilis videri,

ni

ñ pfectꝰ fuisset ex nimia, ut videt, authoritatis tum
ppriæ, tum aliorum cura et veneraõe. Certè si carnales
affus et consideraões absint, laudanda ē prudēa serpenti-
na, q commendat ipse xtꝰ Matt: 10. ss ñ oīs, verum ea
q conjuncta ē cum εἰλικρίνεια s. sinceritate cordis, aliàs
e. q nimium prudentes ēe volunt, fle officium suum inter-
mittunt et peccant, nil volentes ob nōen dei et xti et caam
veritatis pati. Ad hoc discernendum, ubi vitandum sit pecu-
lum, et ñ pjiciendꝰ panis canibꝰ etc. ne nos diripiant,
ubi verò cum παῤῥησία loquendum de xto et p xto, opꝰ ē
ñ tm sollicita circumspectoē, ss timore dei qqꝰ, ut nil
ob κρόνημα βαρκὸς, ss oīa ex reverēa dei faciamꝰ v ñ
faciamꝰ s. omittamꝰ.

Id q in memoriam illis revocat, ē officium judicū
lege illis pscriptum ab ipso deo, sc. ne quenq damnent in-
auditum, a. sentiam pnuntient ante examen caæ, de qua
videri pt Exod: 23: 1. Lev: 19: 15. Deut: 1: 17. 17: 4. et
19: 15. unde sæpiꝰ id repetit apud pphas, et mandat ut tum
judices, tum reliq oēs justum judicium judicent, de q et ad
N: 24. vidimꝰ. Et sanè ut oēs actꝰ vltatis, imo oēs qqꝰ
motꝰ epris raoales sint et hoē digni, pregrunt lucem il-
lectꝰ, q ostendat normam cui conformandi sint, ut ut vera
religio hinc debet ēe λογικὴ Rom: 12. ita qqꝰ oē judicium
oīsq sentia de bono et malo, de culpa v innocia, de veri-
tae v vitio alieꝰ, debet niti clara et distincta eꝰ de
q judicandum ē et sentia pnuntianda, cognioe, nam cum
oēs judices subsint judici deo, q solꝰ ē ἀνυπεύθυνος, utiq

ut

Cap: 7.

N: 51.

ut dei judicium exerceant, necesse ē, ut ipsorum sentia con-
veniat cum sentia dei, atq; adeo ut norma oīs judicij sint
leges dei, q̄s v̄ conscia inscripsit, v̄ in Scra prescripsit. Et
hoc q̄ Nicodemus urget, ipsa et naa lege nitit, et inter
ipsos Gentiles vulgatum fuit, audiendam ēe et alteram
partem, imo ipsi agnoverunt q̄q; eum, q̄ judicet anteq̄ caam
examinaverit, et alteram partem audiverit, etsi justum pro-
nuntiet, tn̄ injustum ēe, judicat e. sine cognioe caa, uti
idem obtinet in oībus alijs actoībus, q̄ etsi sint tales, q̄les
leges dei prescribunt, si tn̄ n̄ ideo fiant, q̄a lege prescribuntur,
et ab eo q̄ sciat legem, revera nihil aliud q̄ totidem pecca
sunt et legis transgressiones.

Hic illud notari in hoc viro debet, fieri poe ut ad
tps conscia n̄ faciat suum officium, vix tn̄ fieri poe, ut
ubi n̄dum ē cauteriata, semp̄ sileat, et imprimis, ubi p̄ter
notiam legis naa, ē q̄q; illuminata lege dei, fieri nequit,
si q̄s supsit timor dei ut n̄ semina illa interdum se p̄dant
et ostendant fructus suos, ubi a. ē vera dei reverēa et legis
ac veritaīs, etsi cum infirmitaē conjuncta sit, fieri neq̄t,
ut ubi lædat v̄ gloa dei et xti, v̄ p̄xus, illic n̄ ipso ope,
data occaoe se manifestet. Certè cui p̄indè ē, s. dei honor s.
p̄xus lædat, an loq̄t an sileat, illius ajum oportet carere
timore dei supremi dni et legislatoris ac judicis. Hic sena-
tor q̄ metu impediebat ad tps, q̄ minus ostenderet amorem xti,
hic tn̄ eum p̄bat, uti et postea fecit in sepultura xti cap: 19.
Ita sæpe patescit Zelus requisitus in filijs dei, tum demum q̄ndo

mxum

Cap: 7.

N: 52.

nxum periculum ē, q. antea illum supprimebat, quidm notū
ē ex Sera et expia, fidem tq. aurum in igne ut Petrus
loqtr, probari persecutionibus.

Frustra tn Nicodemus illos officij monuit, quando nil
ni scommata reportavit ab hisce, q pudore suffusi, debu-
issent illi gratias agere. Ipsum qq inr Galilaeos numeran-
dum ēe criminantr, q videatr aeq stupidus ēe ac Galilaei,
neq ad ajum, q viles et abjecti hoēs sint Galilaei revoca-
re, ex qbus nullus ppha ortus sit, ut v inde judicari poēt,
fieri n poē, ut magnus ille ppha à Deo pmissus et tamdiu
exspectatus, Galilaeus sit. Quod sanè argtm invalidum ad-
modum ē, ac si indè sequeretr, nullum unq ēe oriturum
inde, qa hucusq nullus indè ortus sit. Praterea supponūt
dignitatem illius pphae à loco, ubi v natus v educatus sit,
pendere. deniq Deum n poē ex vilisso pplo v loco excitare,
q gloam ipsius manifestent, cum tn explm Patris Abrahami
ipsos hus erroris commonefacere potuisset, quem Deus evo-
caverat ex terra idololatrica, ut alios taceam. Itaq pju-
dio hoc abrepti, n inqrunt genuina signa, ex qbus de ppha
illo judicium ferri poterat et debebat. Ita saepè fit, ut
pjudia hoēs avertant à vero judio et ineptos faciant ad
rectè judicandum, imo ipsum examen impediant; Imprimis
hoēs carnales offenduntr saepè psonae q loqtr, vilitae, non
attendentes qd dicatr, ss qs id dicat, cum tn res ipsa sit
examinanda, Deus e. et ex ore puerorum et lactentium sibi
robur format Ps: 8. resistit supbis et humilibus dat graam,

et

et n̄ ē προβοπολήπτης, ut neq; nos eī debemꝰ monente Xto x. 24.

Eodem mōo Pontificij culpant in Reformatoribꝰ, et hoc nōe illos rejiciunt, q̄ n̄ sint solenni mōo et sedm̄ ritꝰ pontificios ordinati et inaugurati, ac si deꝰ n̄ in occulto potuisset illos ungere spū suo et muneri illi inaugurare.

Præfuit tn̄ in tm̄ monitum hoc, ut re infecta discederent qsq; domum, et Xtꝰ maneret incolumis. Ita circa Eccliam idem sæpè evenit, ut et q̄ n̄ amant eam, ꝓhibeantꝫ tn̄ sæpè conscīæ dictamine, imprimis si illud aliorum monitis excitetꝫ, ne lædant pplm Xti, qq et sæpè magis exacerbentꝫ. Verum hic qq; illud cogitare debemꝰ, q̄ supra dictum ē, nondum venisse horam ipsiꝰ, horam sc. tenebrarum, in qua pati debebat.

Finis capitis septimi.

Cap: VIII.

In hoc cpte repsentatꝫ nobis N. qd contigerit inr̄ Xum et Pharisæos occaōe adulteræ ad Xum ab ipsis adductæ. 2°. Prolixum Xi cum ipsis colloquium.

1. In prima parte sc. hrīa adulteræ, et q̄ eꝰ occaōe contigerunt, occurrit α. circumstīa loci, tpris, psonarū

psen,,